
**ACTIAM Responsible Index
Fund Equity Europe
Jaarverslag 2017**

ACTIAM RESPONSIBLE INDEX FUND EQUITY EUROPE

(Fiscale Beleggingsinstelling)

BEHEERDER

ACTIAM N.V.
Graadt van Roggenweg 250
3531 AH Utrecht
Website www.actiam.nl/fondsbeheer

DIRECTIE ACTIAM N.V.

H. van Houwelingen
A. A. Gast (vanaf 6 juni 2017)
D.G. Keiller (vanaf 24 januari 2017)
J. Shen (tot 2 oktober 2017)
R.G.H. Verheul (tot 20 februari 2017)

JURIDISCH EIGENAAR

Pettelaar Effectenbewaarbedrijf N.V.
Graadt van Roggenweg 250
3531 AH Utrecht

BEWAARDER

KAS Trust & Depositary Services B.V.
De Entree 500
1101 EE Amsterdam-Zuidoost

ACCOUNTANT

Ernst & Young Accountants LLP
Wassenaarseweg 80
2596 CZ Den Haag

BANKREKENINGEN EN CUSTODIAN

KAS BANK N.V.
De Entree 500
1101 EE Amsterdam-Zuidoost

ADMINISTRATEUR

BNP Paribas Securities Services (vanaf 1 juli 2017)
Graadt van Roggenweg 250
3531 AH Utrecht

DATUM VAN VORMING

12 juni 2008

De algemene informatie heeft betrekking op de situatie per datum van publicatie, 7 maart 2018.

Inhoudsopgave

1	Verslag van de beheerder	4
1.1	Fondsprofiel en beleggingsfilosofie	4
1.2	Profiel ACTIAM	4
1.3	Juridische en fiscale aspecten	5
1.4	DUFAS Code Vermogensbeheerders	6
1.5	Verslaglegging en overige informatie	6
1.6	Kerncijfers	6
1.7	Beheerontwikkelingen in de verslagperiode	6
1.8	Marktontwikkelingen en vooruitzichten	7
1.9	Verantwoord vermogensbeheer	8
1.10	Risicobeheer	15
1.11	Risico's in de verslagperiode	21
1.12	Verklaring omtrent de bedrijfsvoering	22
1.13	Portefeuillebeleid en rendement	23
1.14	Beloningsbeleid	23
	Bijlage: Lijst van uitgesloten bedrijven per 31 december 2017	27
2	Jaarrekening 2017	31
2.1	Balans	31
2.2	Winst-en-verliesrekening	31
2.3	Kasstroomoverzicht	32
2.4	Toelichting	32
2.5	Toelichting op de balans	38
2.6	Toelichting op de winst-en-verliesrekening	44
3	Overige gegevens	48
3.1	Belangen directie	48
3.2	Samenstelling directie	48
3.3	Winstbestemmingsregeling	48
3.4	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	49

1 **Verlag van de beheerder**

1.1 **FONDSPROFIEL EN BELEGGINGSFILOSOFIE**

ACTIAM Responsible Index Fund Equity Europe (FBI) belegt op een passieve wijze in aandelen van beursgenoteerde Europese ondernemingen door middel van fysieke replicatie. Het doel is om het rendement van de benchmark, de MSCI Europe Index Net EUR te evenaren.

Er wordt uitsluitend belegd in aandelen die voldoen aan ESG-criteria zoals die door ACTIAM zijn geformuleerd. Dit geeft een afwijking (tracking error) ten opzichte van de benchmark. De vrijkomende middelen vanuit de uitgesloten ondernemingen worden op een zodanige wijze belegd dat de tracking error geminimaliseerd wordt. Securities lending is niet toegestaan en het valutarisico wordt niet afgedekt.

1.2 **PROFIEL ACTIAM**

ACTIAM N.V. (ACTIAM) is statutair gevestigd en houdt kantoor in Utrecht. ACTIAM is een 100% deelneming van VIVAT N.V. (VIVAT). Voor de volgende beleggingsinstellingen is ACTIAM 'beheerder van een beleggingsinstelling' (Beheerder), ook wel Alternative Investment Fund Manager genoemd (AIFM):

- RZL Beleggingsfondsen N.V.;
- Zwitserleven Beleggingsfondsen;
- Zwitserleven Mix Beleggingsfondsen;
- Zwitserleven Institutionele Beleggingsfondsen;
- ACTIAM Responsible Index Fund Equity Europe (ARIFE EU);
- ACTIAM Responsible Index Fund Equity Europe-A (ARIFE EU-A);
- ACTIAM Responsible Index Fund Equity North America (ARIFE NA);
- ACTIAM Responsible Index Fund Equity North America-A (ARIFE NA-A);
- ACTIAM Responsible Index Fund Equity North America-B (ARIFE NA-B);
- ACTIAM Responsible Index Fund Equity Pacific (ARIFE Pacific);
- ACTIAM Responsible Index Fund Equity Emerging Markets (ARIFE EM);
- ACTIAM Institutional Microfinance Fund I;
- ACTIAM Institutional Microfinance Fund II;
- ACTIAM Institutional Microfinance Fund III;
- ACTIAM-FMO SME Finance Fund I; en
- ACTIAM Beleggingsfondsen N.V.;
- Euro Liquiditeitenpool;
- Euro Obligatiepool;
- Euro Aandelenpool;
- Global Equity Mixpool;
- Amerika Aandelenpool;
- Azië Aandelenpool;
- Euro Vastgoedfondsenpool; en
- Global Emerging Markets Equity Pool.

Voor de volgende beleggingsinstellingen is ACTIAM door ASN Beleggingsinstellingen Beheer B.V. (ABB) aangesteld als Beheerder.

- ASN Beleggingsfondsen N.V.;
- ASN Aandelenpool;
- ASN Obligatiepool;
- ASN Mixpool;
- ASN Milieupool;
- ASN Small & Midcappool;
- ASN Groenprojectenpool; en
- ASN Microkredietpool.

1.3 JURIDISCHE EN FISCALE ASPECTEN

ACTIAM Responsible Index Fund Equity Europe ('het Fonds') is een open-end fonds voor gemene rekening naar Nederlands recht. Het Fonds wordt gevormd door een ter collectieve belegging bijeengebracht vermogen.

Het Fonds heeft geen rechtspersoonlijkheid. Pettelaar Effectenbewaarbedrijf N.V. treedt op als de Juridisch eigenaar van de financiële instrumenten van het Fonds. Het Fonds is een beleggingsfonds als bedoeld in artikel 1:1 van de Wet op het financieel toezicht ('Wft').

De aan participanten aangeboden participaties hebben een nominale waarde van € 50.000 per participatie.

VENNOOTSCHAPSBELASTING

Het Fonds valt in fiscaal-juridische zin onder de werking van artikel 28 van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969, zoals nader uitgewerkt in het Besluit beleggingsinstellingen. Dit houdt in dat het Fonds als zogeheten fiscale beleggingsinstelling geen vennootschapsbelasting verschuldigd is (0%-tarief) als zij voldoet aan de voorwaarden die in de wet en het besluit zijn genoemd.

Op grond van deze voorwaarden worden eisen gesteld op het gebied van de aandeelhoudersstructuur. Dit houdt onder andere in dat het belang in het Fonds van één enkele natuurlijke persoon kleiner moet zijn dan 25%. Als de directieleden van de beheerder van het Fonds ook bij een lichaam of meerdere verbonden lichamen in dienstbetrekking staan, dan mag het belang van dat lichaam en de verbonden lichamen samen niet een belang van 25% of meer zijn. Daarnaast mag ten hoogste 45% van het totaal aantal participaties in handen zijn van één belastingplichtig lichaam (of meerdere verbonden lichamen).

Een belangrijke voorwaarde is dat het Fonds het resultaat, exclusief het (positieve) saldo van koerswinsten en koersverliezen, onder aftrek van een deel van de kosten en met inachtneming van de afrondingsreserve, binnen acht maanden na afloop van het boekjaar uitkeert aan de aandeelhouders van de betreffende fondsen (doorstootverplichting).

Het (positieve) saldo van koerswinsten en koersverliezen op beleggingen in effecten wordt toegevoegd aan de zogeheten herbeleggingsreserve. Een eventueel negatief saldo dient ten laste van de herbeleggingsreserve te komen.

DIVIDENDBELASTING EN BUITENLANDSE BRONBELASTING

Het Fonds dient op uitgekeerd dividend aan aandeelhouders in beginsel 15% dividendbelasting in te houden.

Op dividend dat van Nederlandse beleggingen wordt ontvangen, wordt in beginsel 15% dividendbelasting ingehouden. Op dividend en overige inkomsten die van buitenlandse beleggingen wordt ontvangen, kan het betreffende land bronbelasting inhouden. Als Nederland een verdrag heeft gesloten met het betreffende bronland om dubbele belasting te voorkomen, kan het bronbelastingtarief mogelijk op grond van dit belastingverdrag worden verlaagd naar het verdragstarief. Afhankelijk van het betreffende belastingverdrag kan het Fonds in beginsel verzoeken om een (gedeeltelijke) teruggaaf van de ingehouden bronbelasting (tot aan het verdragstarief) bij de buitenlandse belastingautoriteiten.

Het Fonds kan in beginsel de Nederlandse dividendbelasting die is ingehouden op ontvangen dividenden, en (resterende) buitenlandse bronbelasting tot maximaal 15% verrekenen met de dividendbelasting die zij moet afdragen over de dividenduitkeringen van het Fonds. Dit vindt plaats via de zogenaamde afdrachtvermindering. Deze afdrachtvermindering is met ingang van 1 januari 2013 beperkt. Voor zover er vrijgestelde entiteiten deelnemen in de fondsen, mag de afdrachtvermindering niet meer worden toegepast ter zake van buitenlandse bronbelasting.

NEDERLANDSE VRIJGESTELDE (PENSIOEN)LICHAMEN

De dividendbelasting die het Fonds vanaf 1 januari 2013 heeft ingehouden op de dividenduitkeringen, kan een in Nederland gevestigd vrijgesteld (pensioen)lichaam in beginsel volledig terugvragen bij de Nederlandse fiscus. Veranderingen in de wettelijke en/of fiscale status van participanten of relevante veranderingen in de lokale wetgeving en de interpretatie daarvan kunnen de fiscale positie van participanten aanzienlijk beïnvloeden.

Participanten zijn verantwoordelijk voor hun eigen fiscale positie en worden geadviseerd hierover hun eigen belastingadviseur te consulteren.

1.4 DUFAS CODE VERMOGENSBEHEERDERS

De Dutch Fund and Asset Management Association (DUFAS) is de branche-organisatie van de vermogensbeheersector die in Nederland actief is. DUFAS behartigt de gemeenschappelijke belangen van deze sector, zowel ten behoeve van ‘retail’ beleggers (consumenten) als van ‘institutionele’ beleggers (professionele beleggers). De Code Vermogensbeheerders (verder, ‘de Code’), zoals die door DUFAS is opgesteld, is per 1 oktober 2014 in werking getreden. De Code geeft antwoord op de vraag wat klanten van hun fonds- en vermogensbeheerder mogen verwachten. Als lid van DUFAS onderschrijft ACTIAM de Code. Jaarlijks zet ACTIAM in haar jaarverslag uiteen hoe de tien principes van de Code in het voorgaande jaar zijn toegepast volgens het ‘comply and explain principe’.

1.5 VERSLAGLEGGING EN OVERIGE INFORMATIE

JAARVERSLAG

Binnen zes maanden na afloop van elk boekjaar verschijnt het jaarverslag van het Fonds.

VERKRIJGBAARHEID VAN INFORMATIE

Exemplaren van het jaarverslag, het prospectus en de voorwaarden kunt u aanvragen op actiam.nl.

JAARVERGADERING

Jaarlijks binnen zes maanden na het einde van het boekjaar roept de Beheerder de algemene vergadering bijeen. Daarin worden de resultaten van het Fonds over het voorafgaande boekjaar besproken.

1.6 KERNCIJFERS

De omvang van het Fonds is in de verslagperiode gestegen van € 1.209 miljoen per jaareinde 2016 naar € 1.329 miljoen eind 2017. Koersresultaat en dividendopbrengsten zorgden voor een groei van € 139 miljoen. Het uitgekeerde dividend zorgde voor een uitstroom van € 40 miljoen. Daarnaast was er een instroom van per saldo € 20 miljoen in het Fonds. Per saldo was de ontwikkeling van het Fonds in 2017 € 119 miljoen.

In miljoenen euro's	OMVANG BEGIN VERSLAGPERIODE	IN- EN UITSTROOM	UITGEKEERD DIVIDEND	KOERSRESULTAAT + DIVIDENDOPBRENGSTEN	OMVANG ULTIMO VERSLAGPERIODE
ACTIAM Responsible Index Fund Equity Europe	1.209	20	-40	139	1.329

1.7 BEHEERONTWIKKELINGEN IN DE VERSLAGPERIODE

Actualisatie prospectus

Op 1 juli 2017 is het prospectus van het Fonds geactualiseerd.

Samenstelling van de directie

In de verslagperiode hebben wijzigingen plaatsgevonden in de directie van ACTIAM. Op 24 januari 2017 is Dudley Keiller toegetreden tot de directie in de functie van Chief Transformation Officer (CTO). Met ingang van 20 februari 2017 is Rob Verheul teruggetreden als Chief Operating Officer (COO). Met ingang van 6 juni 2017 is Arnold Gast toegetreden tot de directie als Chief Investment Officer (CIO). Op 2 oktober 2017 is John Shen teruggetreden als Chief Risk Officer (CRO). Per die datum bestaat er een vacature voor de functie van CRO. Deze vacature is nog niet vervuld. De taken van de John Shen worden tijdelijk door Hans van Houwelingen waargenomen. Met de komst van Dudley Keiller en Arnold Gast vervolgt ACTIAM de uitrol van de nieuwe strategie, met een focus op internationale groei en een sterke verantwoorde beleggingsstrategie als basis.

Per 31 december 2017 bestaat de directie van ACTIAM derhalve uit drie personen: Hans van Houwelingen (CEO), Dudley Keiller (CTO) en Arnold Gast (CIO). De directieleden beschikken over uitgebreide ervaring en expertise in

de vermogens- en fondsbeheerindustrie op zowel uitvoerend als bestuurlijk niveau. De AFM heeft de nieuwe directieleden en de samenstelling van de directie van ACTIAM goedgekeurd.

Uitbesteding werkzaamheden

Met ingang van 1 juli 2017 is de uitvoering van administratie, rapportage en verslaglegging uitbesteed aan BNP Paribas Securities Services SCA. Met het uitbesteden van deze werkzaamheden kan de beheerder zich in het belang van haar participanten nader concentreren op haar kernactiviteiten, waaronder het creëren van toegevoegde waarde op basis van vermogensbeheer. ACTIAM heeft uitbestedingsprocedures geïmplementeerd die onder meer toezien op het monitoren van de uitbestede activiteiten. De beheersing van het uitbestedingsrisico wordt in paragraaf 1.10 verder toegelicht.

Wijziging op- en afslagen

ACTIAM evalueert jaarlijks de hoogte van de op- en afslagen. Uit de verrichte evaluatie bleek dat de gemiddeld gemaakte transactiekosten voor verkoop van onderliggende beleggingen voor het Fonds afwijkt van de op dat moment geldende hoogte van de betreffende op- en afslag. Met ingang van 1 oktober 2017 zijn de percentages van de op- en afslagen gewijzigd:

	OP- EN AFSLAG TOT 1 OKTOBER 2017	OP- EN AFSLAG VANAF 1 OKTOBER 2017
ACTIAM Responsible Index Fund Equity Europe	Opslag 0,25% Afslag 0,07%	Opslag 0,25% Afslag 0,06%

1.8 MARKTONTWIKKELINGEN EN VOORUITZICHTEN

ECONOMIE EN FINANCIËLE MARKTEN IN 2017

Economie

In 2017 groeide de economie in alle belangrijke regio's van de wereld voor het eerst sinds lange tijd synchroon. De gevreesde negatieve impact van de nieuwe Amerikaanse regering op de wereldeconomie bleef uit. De groei van de eurozone was boven verwachting, onder andere doordat de Italiaanse economie eindelijk een lange periode van stagnatie achter zich liet. De twee grootste landen in de eurozone, Duitsland en Frankrijk, presteren al geruime tijd sterk. De Amerikaanse economie kwam nog wat zwak uit de startblokken, maar ook daar versnelde de groei aan het einde van het jaar op alle fronten. Veel opkomende markten kregen de wind weer in de zeilen. Zo herstelde de economie van Brazilië van een zware recessie in 2015 en 2016. De Chinese economie presteerde boven verwachting, al bevindt deze centraal aangestuurde economie zich in een langdurig proces van groeivertraging. De vergrijzing beperkt de ruimte voor groei van de Japanse economie, maar binnen deze grenzen wordt de groei steeds breder gedragen.

Vastrentende markten

De Europese Centrale Bank (ECB) begon in april met de afbouw van het monetaire stimuleringsbeleid door de aankoop van obligaties te verminderen met € 20 miljard tot € 60 miljard per maand. Deze vermindering duurde tot het eind van het jaar. De verwachting dat de ECB het stimuleringsbeleid verder gaat afbouwen, leidde er in het begin van de zomer toe dat de rente steeg. De Duitse tienjaarsrente liep op tot 0,60%. De ECB kondigde in oktober aan dat zij het programma van obligatieaankopen met negen maanden zou verlengen, namelijk tot september 2018. Wel halveerde zij het steunbedrag tot € 30 miljard per maand. Het programma heeft een open einde en kan zo nodig verder verlengd worden. De plannen waren ruimhartiger dan veel beleggers verwacht hadden. Daardoor daalde de rente. Per saldo steeg de Duitse tienjaarsrente in 2017 met 22 basispunten (0,22%) tot 0,43%. De Amerikaanse centrale bank, de Fed, zette in 2017 het beleid van gestage renteverhogingen voort. In maart, juni en december verhoogde de Fed de rente telkens met 25 basispunten. In september kondigde de Fed tevens aan dat zij gaat beginnen met de afbouw van de centrale-bankbalans. De Amerikaanse tienjaarsrente schommelde in 2017 tussen 2,05% en 2,65% en eindigde het jaar vrijwel onveranderd op 2,41%.

Aandelenmarkten

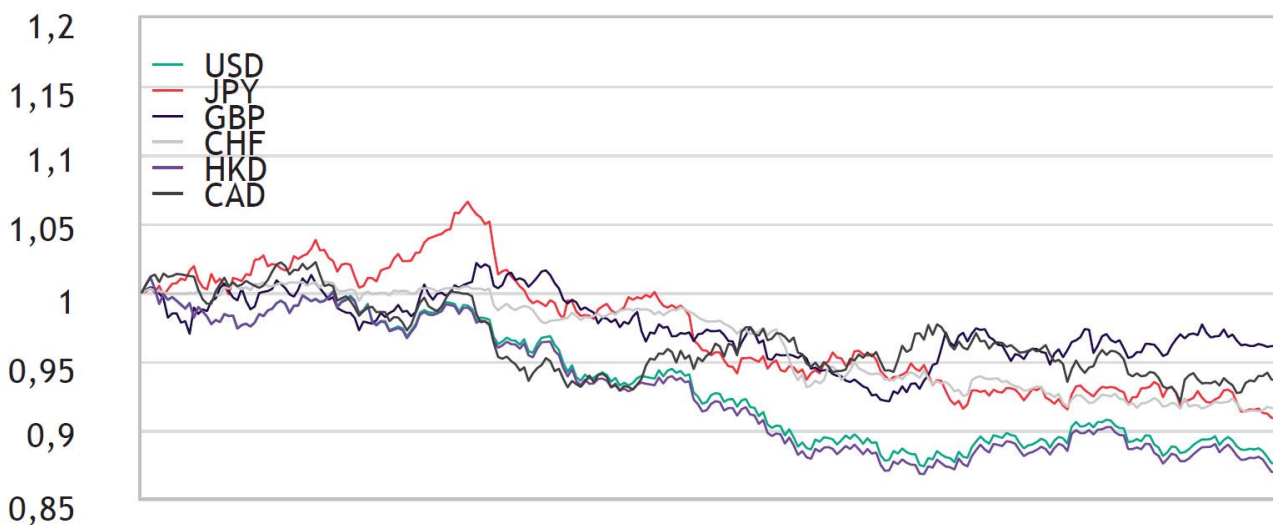
Na de post-Trumprally van eind 2016 startten de aandelenmarkten het jaar afwachtend. Ze hervatten de rally vrij snel, totdat de onzekerheid over de Franse presidentsverkiezingen in maart een rol ging spelen op de financiële markten. De overwinning van Macron in Frankrijk en de sterke positie van CDU en SPD in de Duitse peilingen maakten duidelijk dat de gevreesde populistische opmars voorlopig gestuit was. De aandelenmarkten zetten daarop wereldwijd, maar vooral in Europa, de weg omhoog voort. Meevallende winstcijfers en opwaartse aanpassingen van de winstgroei van bedrijven stuwden de aandelenkoersen op. In euro's gemeten presteerden de

aandelenmarkten van de opkomende economieën veruit het beste (+21%), met afstand gevolgd door Europa (+10%) en de Pacific (+9%). Amerikaanse aandelen presteerden het minst (+6%), vooral door de daling van de dollar.

Valuta's

De euro won in 2017 aan waarde ten opzichte van de Amerikaanse dollar. Een oorzaak was dat de economische ontwikkelingen in de eurozone meevielen. Een andere oorzaak was de verwachte afbouw van monetaire stimulering door de ECB die daarmee samenhangt. In de tweede helft van het jaar kreeg de euro nog eens extra vertrouwen door verkiezingsoverwinningen van EU-gezinde partijen. Het Britse pond verloor terrein, vooral na de mislukte verkiezingsgok van premier May. Ook de onduidelijke Brexit-strategie van de Britse regering deed het pond geen goed. De aangekondigde eerste renteverhoging door de Bank of England in november bood onvoldoende tegenwicht. De Japanse yen herstelde aan het begin van het jaar van scherpe koersdalingen eind 2016 ten opzichte van de Amerikaanse dollar, maar verloor duidelijk aan waarde versus de euro.

Valutaverloop ultimo 2016 tot en met ultimo 2017

Vooruitzichten

De groei van de wereldeconomie houdt naar verwachting in 2018 aan, zeker nu ook de Amerikaanse economie weer aan vaart wint. De Europese economie heeft veel interne dynamiek gekregen. Daardoor is zij minder gevoelig voor verstoringen van buitenaf. In de VS is de groei, zoals gezegd, weer wat aangetrokken. De doorgevoerde belastingverlagingen kunnen nog een kleine extra impuls geven. Tegelijkertijd verhoogt dit wel de kans op verdere renteverhogingen, terwijl het Amerikaanse bedrijfsleven wellicht gevoeliger dan normaal is voor rentestijgingen. De groei van de Chinese economie blijft naar verwachting gestaag vertragen. De Chinese overheid heeft aangekondigd meer oog te hebben voor de kwaliteit van de groei dan voor de kwantiteit. Zij heeft de rente inmiddels voorzichtig verhoogd en perkt tevens de kredietgroei in. Deze maatregelen verhogen op korte termijn de kans op een groeivertraging. Ze verkleinen echter het risico van een harde landing van de Chinese economie. Voor andere opkomende landen is het beeld overwegend positief. In veel opkomende landen is er bovendien ruimte voor verdere renteverlagingen die de groei kunnen ondersteunen. Ook de Japanse economie is robuust. De ontwikkeling van de investeringen geeft voldoende vertrouwen dat de economische groei in Japan de komende kwartalen aanhoudt.

1.9 VERANTWOORD VERMOGENSBEHEER

ACTIAM gelooft in beleggen op de lange termijn. Duurzaamheid staat daarin centraal. Vanuit deze overtuiging wil ACTIAM naast financieel rendement ook maatschappelijk rendement realiseren.

Om dit doel te bereiken, worden verschillende middelen ingezet. Bedrijven en landen worden volgens internationaal aanvaarde criteria en volgens de eigen 'Fundamentele Beleggingsbeginselen' beoordeeld op de mate van duurzaamheid. De Environmental, Social, Governance (ESG)-criteria voor maatschappelijk verantwoord beleggen zijn geïntegreerd in het beleggingsproces.

Het duurzaam beleid is gericht op gedragsverandering. Wanneer er twijfel bestaat over de duurzaamheid van een onderneming of wanneer er verbetermogelijkheden zijn, wordt met het bedrijf een gesprek aangegaan. Wanneer de onderneming in positieve richting van koers verandert, blijft het behouden in het beleggingsuniversum. Bedrijven of landen die in strijd blijven handelen met de Fundamentele Beleggingsbeginselen kunnen uitgesloten worden van belegging. Door als aandeelhouder gebruik te maken van stemrecht, oefent ACTIAM ook invloed uit. Vaak worden door samenwerking met andere beleggers de krachten gebundeld om de impact te vergroten. Het stembeleid is vooral gericht op door aandeelhouders ingediende voorstellen. Deze agenda-items gaan - veel meer dan de ingediende voorstellen van het management - over impact of beleid gerelateerd aan milieu, mensenrechten of ethische principes. ACTIAM heeft speciaal voor deze voorstellen een beleid ontwikkeld, dat gebaseerd is op haar Fundamentele Beleggingsbeginselen.

1.9.1 ONTWIKKELINGEN IN 2017

In 2017 maakte ACTIAM verdere stappen op het gebied van verantwoord beleggen. Begin 2017 wisselde ACTIAM van data-leverancier Sustainalytics naar MSCI. De overstap is inmiddels volledig afgerond. ACTIAM gebruikt de data van MSCI onder andere voor ESG-scores en screening van portefeuilles op de Fundamentele Beleggingsbeginselen. Daarnaast stelde de overstap ACTIAM in staat om de watervoetafdruk van beleggingen te meten. Dit leidde tot de publicatie van de watervoetafdruk van beleggingsfondsen in het halfjaarverslag van 2017. ACTIAM stelde ook een langetermijndoel vast: een waterneutrale beleggingsportefeuille in 2030. Bovendien breidde ACTIAM haar capaciteit op het gebied van engagements uit door samen te werken met het Britse GES.

In 2017 werkte ACTIAM samen met de Universiteit van Utrecht. Studenten van de universiteit kunnen bij ACTIAM stage lopen of hun scriptie schrijven. Daarnaast voert de universiteit onderzoeken uit die ACTIAM's aanpak op het gebied van verantwoord beleggen kunnen verbeteren. ACTIAM publiceerde gedurende de verslagperiode een onderzoek naar de integratie van materiële ESG-onderwerpen in beleggingsbeslissingen, en de effecten daarvan op het rendement. Uit dit onderzoek bleek dat bedrijven die goed presteren op materiële ESG-onderwerpen beter renderen dan bedrijven die zich richten op niet-materiële onderwerpen, en dan bedrijven die slecht presteren op materiële ESG-onderwerpen.

Met andere Nederlandse financiële instellingen werkte ACTIAM samen in het Platform Carbon Accounting Financials (PCAF). Deze collaboration van twaalf Nederlandse financiële instellingen is overeengekomen samen te werken aan de ontwikkeling van open source-methodologieën om de CO₂-voetafdruk van hun investeringen en leningen te meten. In december 2017 publiceerde dit platform een verslag over methodologieën voor het meten van de CO₂-voetafdruk van beleggingen. De CO₂-voetafdruk is onder andere belangrijk om te kunnen voldoen aan de aanbevelingen die de Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) van de Financial Stability Board in 2017 deed. Deze taskforce werd in 2015 opgericht door de Financial Stability Board en Michael Bloomberg als voorzitter, met als doel het opstellen van vrijwillige richtlijnen voor rapportage over klimaatrisico's en -kansen. De aanbevelingen van TCFD moeten helpen bij het inzichtelijk maken van klimaatgerelateerde financiële risico's. ACTIAM neemt deze aanbevelingen ook mee in dit jaarverslag.

Op het gebied van de integratie van ESG-scores in beleggingsbeslissingen, maakte ACTIAM voortgang bij externe managers. De externe manager T.Rowe Price gebruikt vanaf 2017 ook de ESG-scores voor de beleggingsportefeuille die het voor ACTIAM beheert. Bij een tweede externe manager wordt aan de implementatie van de ESG-scores gewerkt.

In het kader van verantwoord vermogensbeheer, werd het beleggingsbeleid van ACTIAM verder aangescherpt in 2017. Zo werd halverwege 2017 bekend gemaakt dat ACTIAM bedrijven die meer dan 15% van hun omzet uit kolenmijnbouw vergaren en bedrijven die meer dan 10% van hun omzet uit tabaksproductie, pornografie en gokken halen, uitsluit van het beleggingsuniversum. Deze keuze draagt bij aan het in lijn brengen van de beleggingsportefeuilles met de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties, een belangrijk streven voor ACTIAM.

Tot slot publiceerde ACTIAM de strategie voor het focusthema land en voor het bijbehorende actief aandeelhouderschap. Ontbossing is een van de grootste uitdagingen binnen het thema land. ACTIAM werkt samen met niet-gouvernementele organisaties (ngo's), kennisinstututen en andere beleggers om ontbossing tegen te gaan. Voor ACTIAM leidde dit in juni 2017 tot het behalen van de hoogste score in de onderzoeken naar palmolie door de Eerlijke Verzekeringswijzer.

Ontwikkelingen beleggingsuniversum

Het beleggingsuniversum bestaat uit bedrijven, landen en instellingen die voldoen aan de Fundamentele Beleggingsbeginselen van ACTIAM. Deze Fundamentele Beleggingsbeginselen zijn gebaseerd op internationale verdragen, conventies en 'best practices', zoals de UN Global Compact en hebben betrekking op een verscheidenheid aan belangrijke maatschappelijke thema's: mensenrechten, fundamentele arbeidsrechten, corruptie, het milieu, wapens, klant- en productintegriteit en dierenwelzijn. Aan de hand van deze beleggingsbeginselen en extra sectorspecifieke criteria onderzoekt het ESG-team (Environmental, Social, Governance) of een bedrijf wel of niet voldoet aan die criteria. Voldoet een bedrijf niet, dan gaat ACTIAM bij voorkeur de dialoog (engagement) aan. Door als aandeelhouder of leningverstrekker invloed uit te oefenen, worden bedrijven gestimuleerd om hun beleid aan te passen en gedragsverandering te laten zien. Wanneer dit niet het gewenste resultaat oplevert, kan het bedrijf worden uitgesloten. Het ACTIAM Selectiecomité besluit of een bedrijf of land (staatsobligaties) uitgesloten of toegelaten wordt. Het ESG-team adviseert dit comité. In het geval van staatsobligaties worden deze uitgesloten van beleggingen als de landen niet voldoen aan de Fundamentele Beleggingsbeginselen (FIP) van ACTIAM voor staatsobligaties. In de verslagperiode werden twee bedrijven toegelaten tot het beleggingsuniversum en werden 72 bedrijven uitgesloten van beleggingen. Verder zijn er drie staatsobligaties nieuw toegelaten tot het universum en drie andere zijn uitgesloten.

1.9.2 UITVOERING ESG BELEID

Nieuwe beleidsstukken

In de verslagperiode is het beleid op een vijftal terreinen nader vormgegeven:

- **Tabak, gokken en *adult entertainment*:** Het ACTIAM Selectiecomité besloot om drie nieuwe categorieën toe te voegen aan het Fundamentele Beleggingsbeginsel omtrent klant- en productintegriteit: tabaksproductie, gokken en *adult entertainment*. Voortkomend uit de proactieve bijdrage die ACTIAM wil leveren aan een positief toekomstbeeld en de wens om de verantwoorde boodschap nog sterker te kunnen overbrengen, is ervoor gekozen om bedrijven die meer dan 10% van hun omzet uit deze activiteiten halen uit te sluiten. Deze beslissing leidde tot 37 nieuwe uitsluitingen.
- **Kolenmijnbouw:** Eveneens in april 2017 besloot het Selectiecomité om bedrijven die meer dan 15% van hun omzet uit de mijnbouw van thermische kolen genereren, uit te sluiten van beleggingen. Hiermee geeft ACTIAM verdere invulling aan de afspraken uit het klimaatakkoord van Parijs. Door in gesprek te gaan met de resterende kolenmijnbouwbedrijven (engagement) hoopt ACTIAM deze bedrijven te overtuigen om meer bij te dragen aan de energietransitie.
- **Entiteiten gelieerd aan uitgesloten bedrijven of landen:** ACTIAM stelde een nieuw beleid op voor de omgang met bedrijven of andere entiteiten die gelieerd zijn aan een door ACTIAM uitgesloten entiteit. Op basis van het beleidsstuk bepaalt ACTIAM of ook moeder- of dochterbedrijven van uitgesloten bedrijven dienen te worden uitgesloten. Het gewijzigde besluit leidde tot de toelating van twee bedrijven tot ACTIAM's beleggingsuniversum, omdat zij onder de vastgestelde grens van eigenaarschap vielen. Andere al uitgesloten moeder- en dochterbedrijven bleven op de uitsluitingslijst staan.
- **Stembeleid:** ACTIAM herzielt elk jaar haar stembeleid en doet aanpassingen aan de hand van nieuwe internationale en markt specifieke ontwikkelingen op het gebied van verantwoord aandeelhouderschap. In december 2017 is een aantal aanpassingen gedaan. Het stembeleid is in lijn gebracht met nieuwe beleidsstukken en ontwikkelingen binnen onze themabebanding. Daarnaast zijn de stemcriteria die gehanteerd worden bij het stemmen op de bedrijven uit het ACTIAM Responsible Index Fund Equity Emerging Markets voor opkomende markten dit jaar verder verfijnd op basis van opgedane ervaringen bij implementatie van vorig jaar ingevoerde beleid.
- **Europese sancties:** ACTIAM heeft besloten om bedrijven die op Europese sanctielijsten staan uit te sluiten van beleggingen. Wettelijk gezien mag ACTIAM geen nieuwe investeringen in dergelijke bedrijven doen, maar als gevolg van het nieuwe beleid zijn ook bestaande posities verkocht. Deze bedrijven zijn op de uitsluitingslijst van ACTIAM geplaatst.
- **Dierenwelzijn.** Het ACTIAM Selectiecomité besloot in september 2017 om een nieuw Fundamentele Beleggingsbeginsel toe te voegen aan de bestaande FIP: dierenwelzijn. In dit nieuwe hoofdstuk worden de activiteiten en gedragingen gedefinieerd die ACTIAM in strijd acht met haar beginselen. Daarnaast worden de verdragen genoemd waar ACTIAM in haar beleggingen rekening mee houdt.

Toelatingen bedrijven

Hanwha Chemical Corporation en Hanwha Life Insurance werden toegelaten tot het universum. De organisaties werden in mei 2016 uitgesloten omdat hun moederbedrijf Hanwha Corporation clustermunitie produceert. ACTIAM stelde in het eerste halfjaar een nieuw beleid op voor de omgang met bedrijven of andere entiteiten die

gelieerd zijn aan een door ACTIAM uitgesloten entiteit. Beide bedrijven vallen onder de grens van eigenaarschap die ACTIAM gedefinieerd heeft en werden daarom weer toegelaten tot het universum.

Uitsluitingen bedrijven

ACTIAM sloot in 2017 72 ondernemingen uit van beleggingen. 60 uitsluitingen hiervan waren het gevolg van de implementatie van nieuw beleid en 12 bedrijven werden uitgesloten op basis van overtreding van bestaand beleid:

- Het nieuwe beleid voor entiteiten gelieerd aan uitgesloten bedrijven leidde tot acht nieuwe uitsluitingen.
- Het nieuwe beleid voor kolenmijnbouw leidde tot 11 nieuwe uitsluitingen.
- Het nieuwe beleid voor Europese sancties leidde tot vier nieuwe uitsluitingen.
- Het nieuwe beleid voor tabak, gokken en adult entertainment leidde tot respectievelijk 14, 23 en 0 nieuwe uitsluitingen.
- Op basis van bestaand beleid werden nog 12 bedrijven uitgesloten. AviChina Industry & Technology Company Ltd werd uitgesloten vanwege het bezitten van gevechtsvliegtuigen in Sudan. Volkswagen en vijf dochter- en moederbedrijven werden uitgesloten in verband met de emissiefraude en onwil tot aanpassingen in bedrijfscultuur en governance bij Volkswagen. Huntington Ingalls Industry werd uitgesloten in verband met kernwapenproductie en -opslag. Jiangxi Copper Co werd uitgesloten vanwege ernstige milieuvuiling in China. Bharat Heavy Electricals werd uitgesloten vanwege betrokkenheid bij de productie van kernwapens. De bedrijven POSCO en POSCO Daewoo werden uitgesloten vanwege het schenden van fundamentele arbeidsrechten.

De volledige lijst met uitsluitingen van ondernemingen per 31 december 2017 is weergegeven in [de bijlage](#).

1.9.3 PERCENTAGE VAN UITGESLOTEN ONDERNEMINGEN

Op basis van de Fundamentele Beleggingsbeginselen worden ondernemingen uitgesloten van belegging of toegelaten. In onderstaande tabel is aangegeven welk percentage van betreffende benchmark is uitgesloten.

BENCHMARK	PERCENTAGE UITSLUITINGEN 2017	PERCENTAGE UITSLUITINGEN 2016
MSCI Europe	5,91%	2,88%
MSCI North America	4,71%	2,90%
MSCI Pacific	2,95%	0,70%
MSCI Emerging Markets	7,98%	n.v.t. ¹
<small>1 MSCI Emerging Markets wordt vanaf 14-10-2016 meegenomen in het beleggingsuniversum van ACTIAM, omdat er sprake is van een verlengd boekjaar van ARIFE Emerging Markets, het Fonds wat deze benchmark tracht te repliceren, zijn er geen vergelijkende cijfers beschikbaar over 2016.</small>		

1.9.4 ENGAGEMENT

Het beleid van ACTIAM richt zich op gedragsverandering. Een van de manieren om gedragsverandering te bewerkstelligen is het voeren van een dialoog, ook wel engagement genoemd. ACTIAM gaat de dialoog aan met bedrijven die onvoldoende verantwoord ondernemen, of om de prestaties van bedrijven op een bepaald gebied te verbeteren. In het geval van controverses wordt samen met het bedrijf gekeken hoe deze controverses konden ontstaan en hoe deze in de toekomst kunnen worden voorkomen. Het doel hierbij is het (op korte termijn) verbeteren van beleid en gedrag, zodat de prestaties van het bedrijf voldoen aan de Fundamentele Beleggingsbeginselen. Dit noemt ACTIAM responsief engagement. Een andere vorm van engagement is het proactief benaderen van bedrijven om de dialoog aan te gaan over mogelijke verbeteringen op bepaalde gebieden. Hierbij richten we ons op de drie focusthema's klimaat, water en land.

Klimaat

Op het gebied van klimaat richtte ACTIAM zich in 2017 met name op responsieve engagements. 47 bedrijven overtreden ACTIAM's energietransitiebeleid. ACTIAM nodigde deze bedrijven uit voor een dialoog, die zich met name richt op de strategie en de wil om te voldoen aan een '2 graden scenario'. Dat houdt in dat bedrijven hun strategie en activiteiten in lijn brengen met een scenario waarin de gemiddelde temperatuur op aarde maximaal twee graden stijgt, zoals afgesproken in het Klimaatakkoord van Parijs. Bedrijven die onvoldoende willen laten zien om het gesprek aan te gaan en hun strategie aan te passen, worden mogelijk uitgesloten van beleggingen. Met bedrijven waarbij ACTIAM genoeg potentieel ziet, zal de dialoog voortgezet worden om daadwerkelijk gedragsverandering te bewerkstelligen.

Land

Binnen het thema land is in 2017 meer aandacht naar vleesproducenten, -handelaars en -verkopers gegaan. Een belangrijk onderwerp in de vleessector is antibioticagebruik. Overmatig en onnodig gebruik van antibiotica is een reëel gezondheidsrisico. Daarom ondersteunt ACTIAM het FAIRR-netwerk in haar dialogen met 20 bedrijven in de restaurant- en fastfoodsector over antibioticagebruik. Het netwerk FAIRR (Farm Animal Investment Risk and Return) is een initiatief van investeerders om de bio-industrie op de ESG-agenda te zetten met als doel ervoor zorgen dat beleggers de risico's en kansen begrijpen van deze groeiende methode van veeteelt en om beleggers te ondersteunen om deze kwesties te beoordelen als onderdeel van hun beleggingsprocessen. Ook heeft ACTIAM dit jaar zitting genomen in de adviescommissie van het 'Investor Initiative for Sustainable Forests' dat gecoördineerd wordt door CERES en de Principles for Responsible Investment ('PRI'). CERES is een organisatie zonder winstoogmerk die samenwerkt met de meest invloedrijke investeerders en bedrijven om leiderschap op te bouwen en oplossingen te stimuleren in de hele economie. De PRI is een in 2006 opgericht netwerk voor en door institutionele beleggers. Ten grondslag van het netwerk liggen zes principes voor verantwoord beleggen. ACTIAM is sinds de oprichting lid van de PRI. ACTIAM breidt hiermee het aantal engagements ten aanzien van ontbossing verder uit.

Tenslotte ondersteunde ACTIAM in 2017 een door het FAIRR-netwerk opgezette en gecoördineerde engagement met 17 supermarktketens en andere voedingsdistributeurs. Binnen dat engagement wordt aan geselecteerde bedrijven gevraagd strategisch na te denken over het vergroten van eiwitbronnen zonder dierlijke oorsprong binnen hun productassortiment. Bedrijven worden aangemoedigd om in te springen op de kansen die voortvloeien uit veranderende wereldwijde consumentenvoorkeuren en de groeiende vraag naar eiwitten op plantaardige basis.

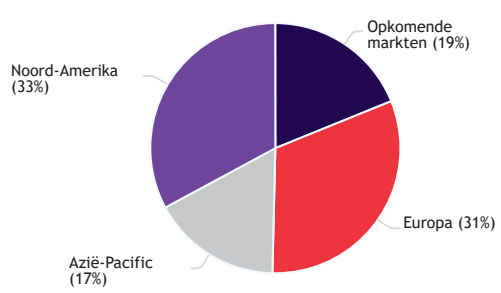
Water

ACTIAM wil de watervoetafdruk van haar beleggingen verlagen door bedrijven in de portefeuille aan te zetten tot verantwoord watergebruik. Om verdere invulling te geven aan deze ambitie zijn de *active ownership*-activiteiten rondom het thema water in 2017 flink geïntensiveerd. In de eerste helft van 2017 is ACTIAM een samenwerking aangegaan met het Scandinavische GES. GES staat voor Global Engagement Services en dit is tevens de kernactiviteit van het bedrijf, naast diensten als stemmen en portfolio analyse. Samen met deze partij spreekt ACTIAM 24 bedrijven aan in de voedsel- en drankensector, de mijnbouwsector en de kledingindustrie op hun verantwoordelijkheid om verantwoord om te gaan met water. De selectie van deze 24 bedrijven uit een groep van meer dan 299 bedrijven is het resultaat van een uitvoerig onderzoek. In de tweede helft van 2017 startte ACTIAM samen met Achmea Investment Management een engagement traject dat zich specifiek richt op nutsbedrijven. Het doel is om de geselecteerde bedrijven aan te moedigen om transparant te zijn over waterrisico's, water gerelateerd risicomanagement te verbeteren en de watervoetafdruk te verlagen. ACTIAM nam daarnaast, net als vorig jaar, actief deel aan een engagement met andere beleggers, gericht op waterrisico in de landbouwketen. Dit engagement wordt gecoördineerd door de Principles voor Responsible Investment (PRI).

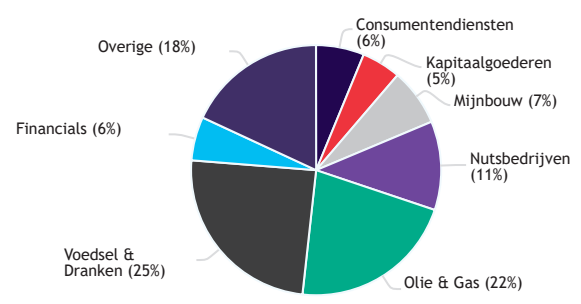
ACTIAM kijkt naar het verloop van de dialoog en beoordeelt het succes van de inspanningen op twee aspecten, namelijk 'kwaliteit' en 'voortgang'. Onder 'kwaliteit' valt de relatie met het bedrijf: stelt het zich voldoende open op en is het bereid om in gesprek te gaan met de aandeelhouders? Het onderdeel 'voortgang' gaat over de werkelijke stappen die door het bedrijf zijn gezet tussen het bespreekbaar maken van onze zorgen en het maken van concrete verbeteringen in beleid en gedrag.

De volgende grafieken geven inzicht in de engagements verdeeld naar regio, sector, soort, kwaliteit, thema, FIP beginsel en mijlpaal. Daarnaast is er een overzicht van gesteunde aandeelhoudersvoorstellen verdeeld naar onderwerp per regio.

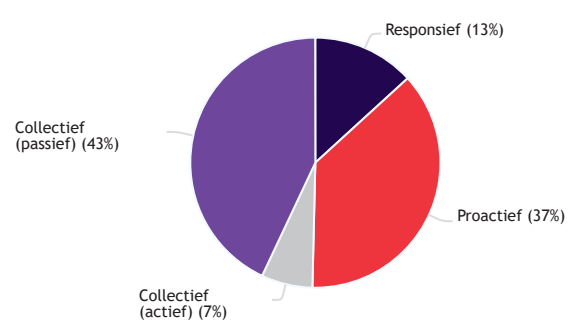
VERDELING ENGAGEMENTS NAAR REGIO

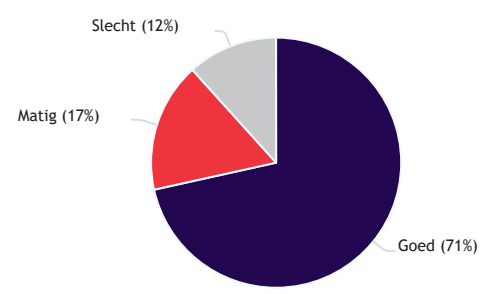
VERDELING ENGAGEMENTS NAAR SECTOR

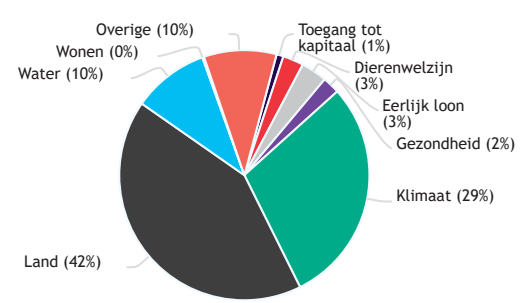
VERDELING ENGAGEMENTS NAAR SOORT

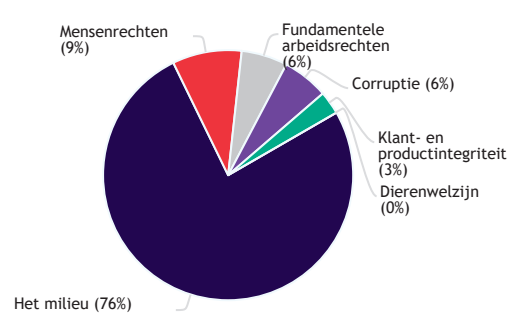
VERDELING ENGAGEMENTS NAAR KWALITEIT

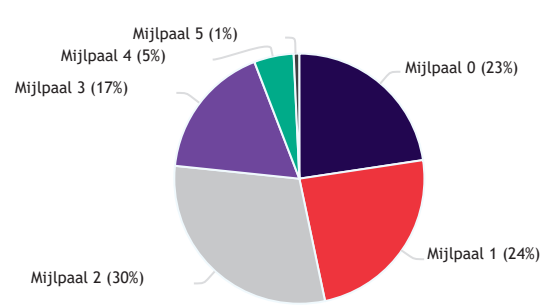
VERDELING ENGAGEMENTS NAAR THEMA

VERDELING ENGAGEMENTS NAAR FIP BEGINSSEL

VERDELING ENGAGEMENTS NAAR MIJLPIJL

Mijlpaal	UITLEG
0	Eerste correspondentie verstuurd
1	Eerste correspondentie verzonden en ontvangst bevestigd door het bedrijf
2	Doelstellingen van het engagement zijn in meer detail besproken met het bedrijf
3	Bedrijf reageert met relevante informatie of belooft het probleem intern aan te kaarten
4	Bedrijf ontwikkelt en publiceert (aan ACTIAM of publiek) een geloofwaardige strategie of formuleert heldere doelstellingen om het probleem aan te pakken
5	Bedrijf toont aan dat de strategie wordt geïmplementeerd of dat de doelstellingen zijn behaald

1.9.5 MEETBARE IMPACT

Met name binnen de drie focusthema's klimaat, water en land, werkt ACTIAM hard aan het meetbaar maken van de impact van de beleggingsbeslissingen. Op het gebied van klimaat is de methodologie hiervoor het meest ontwikkeld. ACTIAM meet de CO₂-voetafdruk van beleggingsportefeuilles en werkt actief aan het naar beneden brengen van deze voetafdruk, als onderdeel van ACTIAM's klimaatstrategie. Hierbij is de eerste doelstelling de CO₂-voetafdruk van alle beleggingen van ACTIAM ten opzichte van 2010 met 25% te verminderen in 2025. Onderstaande tabel geeft de CO₂-uitstoot weer van de beleggingen per 31-12-2017. ACTIAM heeft zich aangesloten bij het Science Based Targets-initiatief om dit target verder te laten onderzoeken en te baseren op wetenschappelijk onderzoek. Het Science based targets-initiatief is een samenwerking van verschillende ngo's. De ngo's willen ervoor zorgen dat bedrijven concrete en meetbare doelen aannemen voor het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen.

	FONDSVERMOGEN (IN MILJOENEN EUROS)	CO ₂ -UITSTOOT FONDS (IN TON CO ₂ -EQUIVALENT)	CO ₂ -UITSTOOT BENCHMARK (IN TON CO ₂ -EQUIVALENT)
ARIFE Europe	1.328	160.999	176.252

Methodiek voor het meten van de CO₂-voetafdruk van beleggingen

De methodiek voor het meten van de CO₂-voetafdruk van beleggingen kent aannames en beperkingen. ACTIAM verkrijgt de informatie over CO₂-uitstoot van een externe dataleverancier (MSCI). De data van deze leverancier is voor ACTIAM vrij beschikbaar. Deze data wijkt af van andere dataleveranciers zoals South Pole en Trucost. ACTIAM heeft geen invloed op de bepaling van de CO₂-waardes, maar doet nader onderzoek als waardes afwijken van wat in de lijn der verwachting ligt (bijvoorbeeld extreem lage of extreem hoge waardes ten opzichte van andere bedrijven in de sector).

Om te bepalen welk percentage van de CO₂-uitstoot van een bedrijf aan ACTIAM toe te kennen valt, gebruikt ACTIAM het eigenaarsprincipe. Er wordt berekend welk percentage van de waarde van een bedrijf wordt 'vertegenwoordigd' door de belegging van het betreffende fonds. Vervolgens wordt dat percentage gebruikt voor de CO₂-uitstoot. Als ACTIAM's belegging in een bedrijf 10% van de waarde van het bedrijf is, neemt ACTIAM 10% van de CO₂-uitstoot van het bedrijf als CO₂-voetafdruk van de belegging. Om de waarde van een bedrijf te bepalen gebruikt ACTIAM de *enterprise value*: huidige marktkapitalisatie + kortetermijnleningen + langetermijnleningen + klantendeposito's (en in het geval van banken ook de post-deposito's). Deze methode is in lijn met wat het Platform Carbon Accounting Financials (PCAF) op dit moment als standaard heeft ontwikkeld.¹ PCAF is opgestart door een aantal vooroplopende financiële instellingen die de krachten hebben gebundeld om gezamenlijk CO₂-voetafdruk methodiek voor financiële instellingen te verbeteren en hier een geharmoniseerde standaard voor te ontwikkelen.

ACTIAM is voornemens de methodiek, in samenwerking met de PCAF leden, te verfijnen door het fondsvermogen en de *enterprise value* op nog meer momenten te meten en door aanvullende manieren in kaart te brengen om de datakwaliteit te verbeteren.

1.9.6 UITOEFENING STEMRECHT OP AANDEELHOUDERSVERGADERINGEN

Op aandeelhoudersvergaderingen stemt ACTIAM nadrukkelijk op duurzame beleidsaspecten. Het stembeleid is gebaseerd op de Fundamentele Beleggingsbeginselen, het beleid op de thema's klimaat, water en land en op erkende internationale 'best practice' richtlijnen voor corporate governance. Het stembeleid is vooral gericht op door aandeelhouders ingediende voorstellen. Deze agenda-items gaan - veel meer dan de ingediende voorstellen van het management - over impact of beleid gerelateerd aan milieu, mensenrechten of ethische principes.

¹ Het PCAF eindrapport is in december 2017 gepubliceerd

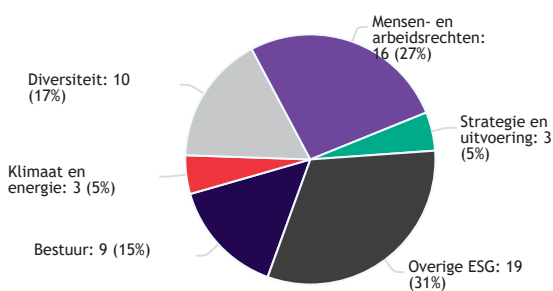
ACTIAM stemde in 2017 op 457 vergaderingen van bedrijven waarin wordt belegd door het Fonds. ACTIAM heeft gedurende het jaar 93% van de bestuursvoorstellen ondersteund en deze stemmen zijn verdeeld over iets minder dan 50% van de vergaderingen. Bestuurlijke vergoedingen blijven voor ACTIAM een punt van zorg bij een aantal Europese vergaderingen. Zo heeft ACTIAM tegen beloningsvoorstellen voor bestuurders gestemd tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA) van JC Decaux SA (Frankrijk), Orange SA (Frankrijk), STMicroelectronics NV (Nederland) en Altice NV (Nederland). ACTIAM heeft in de verslagperiode ook gestemd op meer dan 200 voorstellen van aandeelhouders over kwesties waaronder diversiteit, arbeidsrechten en samenstelling van het bestuur. Tevens is tijdens de AvA van oliebedrijf Royal Dutch Shell Plc (VK) de resolutie 'Follow This' gesteund dat het bedrijf vroeg doelen te stellen om zijn CO₂-uitstoot te verminderen in overeenstemming met een 'twee graden'-scenario. Dit is het scenario waarbij de opwarming van de aarde wordt beperkt tot twee graden.

Regio	EUROPA
Aantal vergaderingen waar is gestemd	457 ¹
Stemmen voor het bestuur	233
Stemmen tegen het bestuur	224
Totaal aantal voorstellen	7.717
Stemmen voor	7.013
Stemmen tegen	693
Stemonthoudingen	11
Totaal aantal bestuursvoorstellen	7.514
Stemmen voor	6.953
Stemmen tegen	551
Stemonthoudingen	10
Totaal aantal aandeelhoudersvoorstellen	203
Stemmen voor	60
Stemmen tegen	142
Stemonthoudingen	1

¹ Voor verdere toelichting over de uitoefening van het stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen wordt verwezen naar de ACTIAM Kwartaalrapportage Q4 2017. <https://www.actiam.nl/nl/verantwoord/esg-rapportages>

De volgende grafiek geeft inzicht in de gesteunde aandeelhoudersvoorstellen.

GESTEUNDE AANDEELHOUDERSVOORSTELLEN PER ONDERWERP

Uitvoering stemproces

Voor het uitvoeren van het stemproces werkt ACTIAM met een externe organisatie (GES). Deze organisatie stemt volgens ACTIAM's stembeleid. Eens per jaar wordt een audit uitgevoerd om te kijken of de stemmen inderdaad aan het beleid voldoen. Daarnaast is er gedurende het jaar contact met GES over specifieke vergaderingen, bijvoorbeeld van bedrijven waarmee engagement wordt gevoerd.

1.10 RISICOBEHEER

ACTIAM bewaakt voortdurend dat het Fonds en de beleggingsportefeuilles blijven voldoen aan de randvoorwaarden zoals die in het prospectus zijn vastgelegd, aan de wettelijke kaders en aan de interne

uitvoeringsrichtlijnen. Hierna volgt per geïdentificeerd risico een omschrijving van het risico. In de risicotabel in de volgende paragraaf en in de toelichting op de balans in de jaarrekening worden de belangrijkste financiële risico's verder gekwantificeerd.

FINANCIËLE RISICO'S

Marktrisico

Het marktrisico wordt gedefinieerd als het risico van schommelingen in de omvang en het rendement van de Fondsen als gevolg van waardeontwikkelingen van de financiële instrumenten waarin door de Fondsen wordt belegd.

Het Fonds is blootgesteld aan marktschommelingen en risico's inherent aan het beleggen in financiële instrumenten. De waarde van de onderliggende beleggingen van het Fonds kan fluctueren op basis van een groot aantal factoren, zoals verwachtingen ten aanzien van economische groei, inflatie en prijsontwikkeling op diverse goederen en valutamarkten. Daarnaast kan de waarde van de beleggingen fluctueren naar aanleiding van politieke en monetaire ontwikkelingen. Marktrisico's verschillen per beleggingscategorie en zijn mede afhankelijk van de mate van spreiding van beleggingen over regio's en sectoren en/of van de keuze van individuele beleggingen. Het is mogelijk dat beleggingen van de hele markt of van een bepaalde regio 's en/of sectoren dalen. Door middel van een zorgvuldige selectie en spreiding van de beleggingen van het Fonds wordt getracht om het marktrisico te mitigeren. Het marktrisico van een fonds kan worden uitgedrukt door middel van de Value at Risk (VaR) maatstaf. De VaR techniek bepaalt de maximaal mogelijke verlieswaarde van het desbetreffende fonds, waarbij de verlieswaarde niet wordt overschreden met een waarschijnlijkheid van 99%. De VaR maatstaf is toepasbaar onder normale marktomstandigheden.

In de jaarrekening is voor het Fonds een verdeling van de portefeuille naar landen, sectoren en valuta's opgenomen evenals de vijf grootste belangen per sector.

Valutarisico

Een specifieke vorm van marktrisico is valutarisico of wisselkoersrisico. De waarde van beleggingen in financiële instrumenten wordt beïnvloed door de ontwikkelingen van de valutakoersen waarin de betreffende beleggingen luiden, voor zover dit niet de euro betreft. Het Fonds is genoteerd in euro's en loopt valutarisico voor de beleggingen die niet in euro luiden. In de jaarrekening van het Fonds is een overzicht gegeven van de blootstelling aan de verschillende valuta.

Concentratierisico

Een nauw aan marktrisico gerelateerd risico is het concentratierisico. Dit is het risico van waardedaling of waardefluctuaties van de Fondsen als gevolg van een concentratie van de beleggingen in bepaalde soort financiële instrumenten of markten. Het Fonds kan zijn beleggingen concentreren in ondernemingen die opereren in hetzelfde land, dezelfde regio, dezelfde sector of in specifieke ondernemingen. Het concentratierisico houdt in dat specifieke gebeurtenissen van grotere invloed zijn op de waarde van de beleggingsportefeuille van het Fonds dan indien de mate van concentratie geringer is. De oorzaak van concentratie van de portefeuille kan het gevolg zijn van marktontwikkelingen, het gevoerde beleggingsbeleid en de gehanteerde beleggingsrichtlijnen of van de omvang en samenstelling van het voor belegging beschikbare beleggingsuniversum. Een kleiner beleggingsuniversum leidt tot geringere spreidingsmogelijkheden dan een groter universum.

Inflatierisico

Een nauw aan marktrisico verbonden risico is het inflatierisico. Het inflatierisico houdt in dat de reële waarde van beleggingen en beleggingsopbrengsten in negatieve zin wordt beïnvloed door inflatie. De reële waarde van beleggingen en beleggingsopbrengsten wordt in dit kader gevormd door de nominale waarde na aftrek van het effect van inflatie.

Kredietrisico

Het kredietrisico wordt gedefinieerd als het risico van schommelingen in de omvang en het rendement van het Fonds als gevolg van de mogelijkheid dat een kredietnemer of tegenpartij een financiële of andere contractuele verplichting niet nakomt. Hierin is tevens begrepen de mogelijkheid van beperkingen of belemmeringen bij het overbrengen van tegoeden vanuit het buitenland.

Er is bij het Fonds sprake van kredietrisico's. Deze risico's betreffen voornamelijk kortlopende vorderingen als gevolg van verkooptransacties. Deze kortlopende vorderingen hebben een zeer laag risico, want de onderliggende activa worden geleverd tegen gelijktijdige ontvangst van het transactiebedrag.

Tegenpartijrisico

Een specifieke vorm van kredietrisico is tegenpartijrisico, oftewel het risico dat een uitgevende instelling of een tegenpartij bij transacties in financiële instrumenten in gebreke blijft. Tegenpartijrisico wordt onder meer gelopen bij het afsluiten van transacties in afgeleide financiële instrumenten. Het tegenpartijrisico wordt gemitigeerd door tegenpartijen met voldoende kredietwaardigheid te selecteren. Transacties in afgeleide instrumenten worden enkel afgesloten met tegenpartijen die beschikken over een rating van minimaal investment grade-kwaliteit, zoals afgegeven door minimaal een van de drie toonaangevende credit rating agencies, Moody's, Standard & Poor's en Fitch. Om het tegenpartijrisico te mitigeren worden ook met tegenpartijen via ISDA/CSA's afspraken gemaakt over het onderpand dat over en weer moet worden gestort.

Ultimo verslagperiode heeft het Fonds geen tegenpartijrisico uit hoofde van afgeleide financiële instrumenten.

Betalingsrisico of settlementrisico

Een specifieke vorm van tegenpartijrisico is betalingsrisico of settlementrisico. Dit risico wordt gelopen bij afwikkeling van transacties in financiële instrumenten. Het is het risico dat een afwikkeling via een betaalsysteem niet plaatsvindt zoals verwacht, doordat de betaling of levering van de verkochte, respectievelijk gekochte, financiële instrumenten door een tegenpartij niet of niet op tijd of zoals verwacht plaatsvindt. Bij aan- en verkooptransacties met betrekking tot financiële instrumenten ontstaan over het algemeen slechts zeer kortlopende vorderingen. Daardoor is het risico beperkt, ermee rekening houdend dat levering plaatsvindt tegen vrijwel gelijktijdige ontvangst van de tegenprestatie.

Overdrachtsrisico of transferrisico

Een specifieke vorm van kredietrisico is het overdrachtsrisico of het transferrisico. Dit is het risico van waardedaling of waardefluctuaties van het Fonds als gevolg van beperkingen of belemmeringen bij het overbrengen van tegoeden vanuit het buitenland. Ter beperking van dit risico gelden restricties voor de samenstelling van de vastrentende portefeuilles met betrekking tot geografische spreiding.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico betreft het risico dat niet tijdig kan worden beschikt over voldoende liquide middelen om aan korte termijn financiële verplichtingen te voldoen, al dan niet onder normale omstandigheden of in tijden van stress, zonder dat dit gepaard gaat met onaanvaardbare kosten of verliezen.

De mate van verhandelbaarheid van de aandelen van het Fonds hangt voornamelijk samen met de mate van verhandelbaarheid van de financiële instrumenten waarin de Fondsen beleggen. Het Fonds belegt in beursgenoteerde aandelen, merendeels in zogenoemde ontwikkelde landen. In het algemeen is dan ook sprake van een zodanige verhandelbaarheid van deze aandelen dat aan- en verkopen daarvan tijdig kunnen worden uitgevoerd. De mate van verhandelbaarheid hangt onder meer samen met de transactievolumes op de beurs waarop deze aandelen zijn genoteerd. Deze verhandelbaarheid neemt toe naarmate deze volumes groter zijn.

De verhandelbaarheid is van invloed op de hoogte van de feitelijke aankoop- en verkoopkoersen. Ter beperking van de verhandelbaarheidsrisico's wordt in het algemeen belegd in goed verhandelbare aandelen. Deze hoge mate van verhandelbaarheid vormt tevens de basis voor het tijdig kunnen realiseren van de uitkering bij inkoop van eigen participaties door het Fonds.

Ter beheersing van het liquiditeitsrisico wordt bewaakt dat de beschikbare liquiditeit in beginsel voldoende is om aan liquiditeitsverplichtingen te kunnen voldoen en uitstroom te kunnen faciliteren, zowel onder normale scenario's als onder zogenaamde stress scenario's. Op deze manier wordt het risico dat beleggingen moeten worden verkocht tegen ongunstige voorwaarden beperkt.

Risico van gebruik van derivaten en hefboomfinanciëring

In het kader van het afdekken van risico's en efficiënt portefeuillebeheer kan gebruik worden gemaakt van derivaten. Derivaten zijn veelal complexe instrumenten. Verschillende factoren hebben invloed op de waarde van een derivaat. De waarde van een derivaat kan sterk stijgen of dalen bij slechts een kleine koersontwikkeling. Het gebruik van derivaten impliceert tevens dat risico ontstaat als gevolg van hefboomfinanciëring. Het beleggingsbeleid van het Fonds is erop gericht dat er geen negatieve waarde van de beleggingsportefeuille kan ontstaan. Wanneer gebruik wordt gemaakt van 'short' posities in derivaten kan in uitzonderlijke omstandigheden een negatieve waarde van het Fonds ontstaan.

Het beleggingsbeleid van het Fonds is dusdanig ingericht dat het risico op een negatieve waarde van het Fonds is geminimaliseerd.

Risico's verbonden aan index beleggen

Tracking Error risico van de portefeuilles als gevolg van uitsluiting

De Beheerder streeft naar evenaring van de performance van de Index door te beleggen in aandelen in de index, met uitzondering van de uitgesloten aandelen. Daarom is het waarschijnlijk dat er een verschil bestaat tussen de samenstelling van de portefeuille en de samenstelling van de index, wat een 'natuurlijke' tracking error tot gevolg heeft. De natuurlijke tracking error die voortkomt uit het uitsluiten van aandelen betekent dat een risico bestaat dat de doelstelling van het Fonds om het rendement op de index te repliceren niet wordt gehaald. De tracking error van de portefeuille ten opzichte van de index fluctueert in de loop van de tijd, afhankelijk van onder andere het aantal en de marktkapitalisatie van de uitgesloten aandelen.

Indexrisico

Morgan Stanley Capital International (MSCI) is een toonaangevende leverancier van indices aan beleggingsorganisaties. MSCI kan naar eigen inzicht besluiten haar indexregels te wijzigen, wat een negatief effect kan hebben op het vermogen van de beheerder om de Index te repliceren. Als de wijzigingen in de indexregels ernstige negatieve materiële gevolgen voor het Fonds of de beheerder hebben, kan de beheerder de participanten voorstellen om over te gaan naar een andere index voor het Fonds.

Risico van het gebruik van afgeleide financiële instrumenten en Exchange Traded Funds (ETF's)

Het Fonds kan ten behoeve van het behalen van beleggingsdoelen gebruikmaken en van afgeleide financiële instrumenten zoals futurescontracten alsmede van Exchange Traded Funds (ETF's) ten behoeve van het behalen van beleggingsdoelen.

De beheerder kan in het kader van portefeuillebeheer gebruikmaken van afgeleide instrumenten en ETF's. Het gebruik van afgeleide instrumenten is beperkt tot het gebruik van aandelenfutures. Van afgeleide financiële instrumenten en ETF's zal enkel gebruik worden gemaakt ten einde transactiekosten te beperken die anders gemaakt zouden worden wegens het moeten aanpassen van de portefeuille, allereerst als het gevolg van de op- of af te bouwen marktexposure bij toe- of uittreding door participanten in het Fonds of indien om een andere reden een omvangrijke verandering in beschikbare liquide middelen plaatsvindt. Posities in afgeleide financiële instrumenten en ETF's zullen na toe- of uittreding door participanten zo spoedig als redelijkerwijs mogelijk worden afgebouwd. Het gebruik van afgeleide instrumenten en ETF's heeft derhalve een tijdelijk karakter.

Daarnaast kan gebruik worden gemaakt van afgeleide financiële instrumenten en ETF's indien het als gevolg van marktomstandigheden tijdelijk niet mogelijk is de Index te repliceren via beleggingen in aandelen die onderdeel uitmaken van de index. Het gebruik van afgeleide financiële instrumenten en ETF's is in dit kader uitsluitend toegestaan indien dit naar het oordeel van de beheerder in het belang is van de Participanten.

Wanneer futures worden opgenomen in de portefeuille ontstaat het risico dat de tegenpartij waarmee de future is afgesloten failliet gaat en niet aan de dagelijkse afwikkeling van de futures kan voldoen. Aangezien de samenstelling van de future niet overeenkomt met de samenstelling van het Verantwoorde Beleggingsuniversum worden, in indirecte zin, door het gebruik van futures uitgesloten aandelen tijdelijk opgenomen in de portefeuille.

NIET-FINANCIËLE RISICO'S

Fiscaal en juridisch risico

De juridische en fiscale behandeling van het Fonds kan buiten de macht van het Fonds of de beheerder veranderen, met nadelige consequenties voor het Fonds en de participanten. Veranderingen in de wettelijke en/of fiscale status van de participanten of relevante veranderingen in de lokale wetgeving en de interpretatie daarvan kan de fiscale positie van de participanten aanzienlijk beïnvloeden.

Wijzigingsrisico belastingregimes

Het wijzigingsrisico met betrekking tot belastingregimes houdt op hoofdlijnen in dat een overheid de belastingwetgeving in ongunstige zin voor het Fonds verandert, waardoor de waarde van de beleggingsportefeuille en/of de waarde van het eigen vermogen van het Fonds op één of andere wijze negatief worden beïnvloed. Het is niet uitgesloten dat de wet of wetsinterpretatie verandert al dan niet met terugwerkende kracht. Het is daardoor mogelijk dat additionele belastingen verschuldigd worden, inclusief eventuele bronheffingen met betrekking tot betaalbaar gestelde dividenden of rente, die niet voorzienbaar waren ten tijde van het uitbrengen van het Prospectus of ten tijde van aankoop, waardering of verkoop. Dit risico neemt toe naarmate meer wordt belegd in landen met minder stabiele regeringen en democratische procedures bij de totstandkoming van (belasting)wetgeving. Het Fonds belegt overwegend in landen waar deze minder

gunstige externe factoren niet van toepassing zijn. Niettemin geldt het wijzigingsrisico belastingregimes met betrekking tot alle beleggingen in alle landen.

Risico behouden status fiscale beleggingsinstelling

Het Fonds heeft de status van fiscale beleggingsinstelling conform artikel 28 van de Wet op de Vennootschapsbelasting 1969. Als gevolg daarvan worden de winsten en verliezen belast tegen 0%. Aan de status van fiscale beleggingsinstelling wordt een aantal voorwaarden gesteld. Elk Fonds binnen dient aan deze voorwaarden te voldoen. Fondsen die op enig moment niet aan één of meerdere voorwaarden voldoen, verliezen met terugwerkende kracht tot het begin van het betreffende boekjaar de status van fiscale beleggingsinstelling. Indien niet (tijdig) wordt voldaan aan de doorstootverplichting door een Fonds, verliest het Fonds reeds met ingang van het jaar waarop de doorstootverplichting betrekking heeft deze status. Het verlies van de status van fiscale beleggingsinstelling heeft tot gevolg dat het Fonds, met ingang van het betreffende jaar normaal belastingplichtig worden voor toepassing van de Nederlandse vennootschapsbelasting.

Omstandigheden die ACTIAM niet kan beïnvloeden, kunnen ertoe leiden dat een Fonds niet meer voldoet aan de criteria, die gelden voor een fiscale beleggingsinstelling.

Risico erosie fondsvermogen

Het Fonds heeft de status van fiscale beleggingsinstelling. Teneinde deze status te kunnen behouden dient jaarlijks de fiscale winst geheel aan de aandeelhouders te worden uitgekeerd. De fiscale jaarwinst kan onder omstandigheden hoger uitkomen dan de winst zoals deze op grond van de regels die gelden bij het opstellen van de statutaire jaarrekening, wordt berekend. Daarnaast kan een Fonds onder omstandigheden een beleid voeren waarbij meer dividend wordt uitgekeerd dan het jaarresultaat. Als gevolg hiervan is het mogelijk dat het vermogen van de beleggingsinstelling door een dividendumkering meer afneemt dan de omvang van de jaarwinst.

RISICO	RISICOBEREIDHEID	IMPACT	MATERIALIZATIE	BEHEERSING
Fiscaal en Juridisch risico	Laag	Hoog	Fiscale en juridische risico's hebben in de verslagperiode geen negatieve impact gehad op het Fonds.	De beheerder heeft periodiek overleg met Juridisch en Fiscaal adviseurs en Compliance.

Compliance risico

Compliance risico betreft het risico dat consequenties van (veranderende) wet- en regelgeving niet of niet tijdig worden onderkend waardoor wet- en regelgeving wordt overtreden. Naast het externe aspect van het compliance risico bestaat er ook een intern deel dat betrekking heeft op het risico dat niet of niet tijdig wordt voldaan aan interne regelgeving (beleid). Het beleid ziet er op toe dat periodiek wordt gecontroleerd of het beleid voldoet aan wet- en regelgeving.

Integriteitsrisico

Een specifieke vorm van compliance risico is het integriteitsrisico. Dat betreft aantasting van de reputatie, het vermogen of het resultaat van ACTIAM als gevolg van het niet naleven van (interne en externe) wet- en regelgeving. Met name de cultuur en het gedrag van medewerkers, klanten en partijen waar ACTIAM zaken mee doet spelen een belangrijke rol. Handelingen die in strijd zijn met de kernwaarden van ACTIAM en VIVAT, de gedragscode of wettelijke bepalingen worden niet getolereerd.

RISICO	RISICOBEREIDHEID	IMPACT	MATERIALIZATIE	BEHEERSING
Compliance risico	Laag	Hoog	Compliance risico's hebben in de verslagperiode geen negatieve impact gehad op het Fonds.	Onder meer via toepassing van integriteitsbeleid en klantacceptatiebeleid en gebruikmaking van een compliance officer.

Operationeel risico

Operationeel risico betreft het risico op schommelingen in de omvang en het rendement van de Fondsen als gevolg van ontoereikende of gebrekkige interne beheersing van processen en systemen.

Procesrisico

Een specifieke vorm van operationeel risico is procesrisico. Dit is het risico van directe of indirecte verliezen die het gevolg zijn van ontoereikende of gebrekkige opzet, bestaan en werking van interne processen.

Systeemrisico

Een specifieke vorm van operationeel risico is systeemrisico. Dit is het risico van directe of indirecte verliezen die het gevolg zijn van tekortkomingen in informatietechnologiesystemen ten behoeve van adequate en tijdige

informatieverwerking en communicatie. Het beschikken over adequate informatietechnologiesystemen is cruciaal om de continuïteit en beheersbaarheid van de processen en dienstverlening ten behoeve van de Fondsen te kunnen waarborgen. Er zijn verschillende maatregelen van toepassing om systeemrisico's te mitigeren, waaronder het in geval van uitval beschikbaar hebben van adequate back up en recovery systemen en business continuity planning.

ESG-*risico*

Een specifiek operationeel risico is het ESG-*risico*. Het ESG-*risico* wordt gedefinieerd als het risico dat ondernemingen, instellingen of overheden ten onrechte zijn toegelaten tot het beleggingsuniversum, dan wel dat deze ten onrechte zijn uitgesloten van het beleggingsuniversum. De mogelijkheid bestaat dat door het Fonds belegd wordt in een onderneming, instelling of overheid die niet voldoet aan de duurzaamheidscriteria van ACTIAM. De beheerder voert met gebruikmaking van gestandaardiseerde processen op basis van objectieve informatie onderzoek uit, met als doel dit risico te beperken.

Wanneer blijkt dat de onderneming, overheid of instelling niet voldoet aan de duurzaamheidscriteria, zal de vermogenstitel binnen 30 werkdagen uit de beleggingsportefeuille verkocht worden, tenzij in het belang van de participanten voor de verkoop een langere periode mag worden gehanteerd.

RISICO	RISICOBEREIDHEID	IMPACT	MATERIALIZATIE	BEHEERSING
Operationeel risico	Laag	Hoog	Operationele risico's hebben in de verslagperiode geen negatieve impact gehad op de fondsen. Het ESG- <i>risico</i> is mogelijk beïnvloed aangezien er in de verslagperiode nieuwe bedrijven zijn uitgesloten en toegelaten.	Onder meer op basis van verkrijging ISAE 3402 type II verklaring, toepassing van BCM beleid en afsluiting aansprakelijkheidsverzekering. Het ESG- <i>risico</i> wordt beheerd door het beleggingsuniversum minimaal viermaal per jaar en de lijst met uitgesloten bedrijven minimaal tweemaal per jaar te toetsen op de uitsluitingscriteria.

Uitbestedingsrisico

Uitbesteding van activiteiten brengt als risico met zich mee dat de wederpartij niet aan haar verplichtingen voldoet, ondanks gemaakte afspraken zoals deze zijn vastgelegd in contracten met uitbestedingsrelaties. ACTIAM heeft per 1 juli 2017 de uitvoering van de aan de Fondsen gerelateerde administratie, rapportage en verslaglegging uitbesteed aan BNP Paribas Securities Services SCA. De uitbesteding aan BNP Paribas Securities Services SCA wordt verder toegelicht in [paragraaf 1.7](#). De uitvoering van het engagement- en stembeleid is uitbesteed aan GES International AB. Daarnaast heeft ACTIAM het vermogensbeheer van diverse Fondsen uitbesteed aan verschillende vermogensbeheerders. De uitgangspunten van de samenwerking met uitbestedingsrelaties zijn schriftelijk vastgelegd in overeenkomsten. In deze overeenkomsten zijn onder meer bepalingen opgenomen die waarborgen dat ACTIAM kan voldoen aan de eisen welke voortvloeien uit de Wft. Voorts zijn in de overeenkomsten bepalingen opgenomen met betrekking tot prestatienormen, onderlinge informatieverschaffing en de vergoeding.

Amundi, waar het vermogensbeheer van het fonds aan is uitbesteed, heeft ACTIAM een vermogensbeheerovereenkomst gesloten, waarin onder andere de beleggingsrestricties zijn uitgewerkt en afspraken zijn gemaakt over onder meer rapportages en beëindiging. De beleggingsrestricties zijn een gedetailleerde en concrete uitwerking van het beleggingsbeleid. Uitbesteding van vermogensbeheer ontslaat ACTIAM niet van haar eindverantwoordelijkheid jegens beleggers. De vermogensbeheerders bewaken op basis van risicomanagementsystemen de beleggingsportefeuilles zodat deze steeds voldoen aan bedoelde restricties.

ACTIAM heeft uitbestedingsprocedures geïmplementeerd die onder meer toezien op het monitoren van de uitbesteede activiteiten. Monitoring vindt daarbij plaats op basis van de rapportages en 'in-control statements'. Assurance rapportages zoals ISAE 3402 rapporten worden gebruikt om vast te stellen dat de interne risicobeheersingsprocedures van de betreffende uitbestedingsrelatie adequaat zijn. Indien nodig kunnen additionele activiteiten worden uitgevoerd, zoals het uitvoeren van een due diligence. In de overeenkomsten zijn bepalingen opgenomen met betrekking tot aansprakelijkheden tussen ACTIAM en de betreffende partij. Bij de vermogensbeheerovereenkomsten is ACTIAM te allen tijde bevoegd om de samenwerking te beëindigen en de taken uit te besteden aan andere bevoegde instellingen, dan wel zelf ter hand te nemen. Tenslotte ziet het ACTIAM beleid er ook op toe dat periodiek wordt gecontroleerd of het beleid voldoet aan wet- en regelgeving.

RISICO	RISICOBEREIDHEID	IMPACT	MATERIALISATIE	BEHEERSING
Uitbestedingsrisico	Laag	Hoog	Uitbestedingsrisico's hebben in de verslagperiode geen negatieve impact gehad op het Fonds.	Onder meer via toepassing van uitbestedingsbeleid en het monitoren van de externe managers.

Bewaarnemingsrisico

Bewaarnemingsrisico is het risico dat activa verloren gaan als gevolg van onder meer insolventie of fraude bij de entiteit waar financiële instrumenten in bewaring zijn gegeven. Dit vindt plaats bij de custodian dan wel, indien van toepassing, bij subcustodians die zijn aangesteld. Ter beperking van het bewaarnemingsrisico heeft de custodian interne controlemaatregelen getroffen. Dit risico is ook van toepassing indien er financiële instrumenten worden uitgeleend aan andere financiële instellingen. Ten aanzien van het Fonds noch ten aanzien van de beleggingsinstelling waarin het Fonds belegt, vindt securities lending plaats. Derhalve is er geen sprake van een risico verbonden aan het in- en uitlenen van effecten.

RISICO	RISICOBEREIDHEID	IMPACT	MATERIALISATIE	BEHEERSING
Bewaarnemingsrisico	Laag	Hoog	Bewaarnemingsrisico's hebben in de verslagperiode geen negatieve impact gehad op het Fonds.	Er zijn controlemaatregelen getroffen met de custodian.

1.11 RISICO'S IN DE VERSLAGPERIODE

De belangrijkste financiële risico's die betrekking hebben op het Fonds worden in de volgende tabel toegelicht.

BELANGRIJKSTE FINANCIËLE RISICO'S	RISICOBEREIDHEID	IMPACT	MATERIALISATIE	BEHEERSING
Marktrisico Op basis van het beleggingsbeleid worden actieve marktrisicoposities ingenomen.	Hoog	Hoog	Standaarddeviatie ultimo 2017: 12,9% (ultimo 2016 13,0%). ¹ De VaR ultimo 2017 is 39,9%. ²	Actieve monitoring en maandelijkse rapportage over marktrisico.
Valutarisico Het fonds is blootgesteld aan vreemde valuta.	Hoog	Hoog	In de toelichting op de jaarrekening is een valutaverdeling opgenomen en een opsplitsing van de (niet-)gerealiseerde koersresultaten en de valutaresultaten van het Fonds. In paragraaf 1.8 is een toelichting opgenomen met betrekking tot de valuta ontwikkelingen in 2017.	Valutarisico's worden niet afgedekt.
Concentratierisico Er is sprake van concentratierisico omdat er enkel belegd wordt in de regio Europa.	Gemiddeld	Gemiddeld	Niet van toepassing, in 2017 was het rendement van MSCI Europe Index Net EUR hoger dan bij het rendement van MSCI World Index Net EUR.	De beleggingen zijn over diverse landen, sectoren en ondernemingen gespreid. Binnen de regio Europa is er sprake van een hoge mate van spreiding.
Actief rendementsrisico Er wordt een passief duurzaam beleggingsbeleid gevoerd waarmee gestreefd wordt naar een minimale tracking error.	Laag	Laag	Tracking error ultimo 2017: 0,39% (ultimo 2016: 0,26%). ³	De benchmark vormt het uitgangspunt voor de portefeuille. Vanwege de duurzame selectie zal de portefeuille afwijken van de benchmark.

- De volatiliteit van het Fonds wordt uitgedrukt in de standaarddeviatie. Deze wordt op jaarbasis weergegeven en berekend op maandbasis op basis van 3 jaar aan rendementen horende bij de posities in het Fonds op de rapportage datum. In het voorgaande jaarverslag werd de standaarddeviatie op maandbasis weergegeven.
- De Value at Risk (VaR) is een risicometaatstaaf. Onder normale marktomstandigheden, bepaalt de VaR techniek de grootste mogelijke verlieswaarde, waarbij de verlieswaarde niet wordt overschreden met een waarschijnlijkheid van 99%. De VaR wordt op jaarbasis weergegeven en berekend op basis van 5 jaar aan dagelijkse rendementen horende bij de posities in het Fonds op de rapportage datum.
- De tracking error (ex-ante) is een risicometaatstaaf die aangeeft in welke mate het rendement van de portefeuille afweek van het rendement van de benchmark. De tracking error wordt op jaarbasis weergegeven en berekend op basis van 5 jaar aan dagelijkse rendementen horende bij de posities in het Fonds op de rapportage datum.

1.12 VERKLARING OMTRENT DE BEDRIJFSVOERING

Wij beschikken over een beschrijving van de bedrijfsvoering, die voldoet aan de eisen van de Wet op het financieel toezicht en het Besluit gedragstoezicht financiële ondernemingen (Bgfo). Wij hebben gedurende het afgelopen boekjaar verschillende aspecten van de bedrijfsvoering beoordeeld. Hierbij is rekening gehouden met de impact van de outsourcing die medio 2017 heeft plaatsgevonden.

In de verslagperiode is geconstateerd dat de interne beheersing rondom het toekennen van toegangsrechten in een informatiesysteem niet naar behoren heeft gefunctioneerd. Naar aanleiding hiervan zijn procesverbeteringen doorgevoerd en is de organisatorische opzet rondom de toegang aangepast. Tevens is nader onderzoek uitgevoerd en is vastgesteld dat er geen nadelige effecten waren voor de vennootschap. Bij onze werkzaamheden hebben wij verder geen constatering gedaan op grond waarvan wij zouden moeten concluderen dat de beschrijving van de opzet van de bedrijfsvoering als bedoeld in artikel 115y lid 5 van het Bgfo niet voldoet aan de vereisten zoals opgenomen in de Wet op het financieel toezicht en daaraan gerelateerde regelgeving. Op grond hiervan verklaren wij als beheerder te beschikken over een beschrijving van de bedrijfsvoering als bedoeld in artikel 115y lid 5, die voldoet aan de eisen van het Bgfo.

Rekening houdend met de aanwezige aanvullende interne beheersingsmaatregelen in de bij de onjuiste toekenning van de toegangsrechten betrokken processen in combinatie met de positieve uitkomsten van het nadere onderzoek kunnen wij met een redelijke mate van zekerheid verklaren dat de bedrijfsvoering effectief heeft gefunctioneerd.

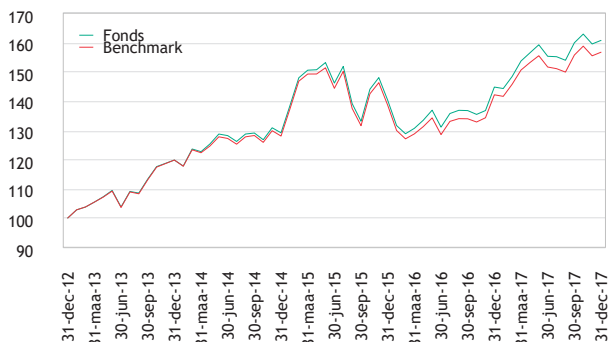
1.13 PORTEFEUILLEBELEID EN RENDEMENT

Het absolute rendement van het Fonds is over het boekjaar 2017 uitgekomen op 11,0% (ultimo 2016: 3,2%) tegenover 10,2% voor de benchmark (ultimo 2016: 2,6%).

Performance overzicht per 31 december 2017

	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	SINDS START, GEANNUALISEERD
ARIFE Europe	11,02%	3,21%	8,62%	7,77%	19,82%	17,62%	-7,76%	5,79%
MSCI Europe Index Net EUR	10,24%	2,58%	8,22%	6,84%	19,82%	17,29%	-8,08%	5,28%
(out)performance	0,78%	0,63%	0,40%	0,93%	0,00%	0,33%	0,32%	0,51%

GEÏNDEXEERD RENDEMENTSVERLOOP

Het rendement van het Fonds werd in 2017 vooral gedreven door gunstige macro-economische data en sterke bedrijfscijfers. De economie van de eurozone kent groei die stevig is en regionaal breed gespreid, met een zichzelf in standhoudende wisselwerking van banengroei, stijgende koopkracht en hogere consumptie. De technologiesector was dit jaar de sterkste sector. Technologiebedrijven profiteren optimaal van de digitalisering van de economie in combinatie met hoge wereldwijde economische groei. Defensieve sectoren zoals de telecomsector en de gezondheidszorg bleven achter ten opzichte van het marktgemiddelde.

Het performanceverschil tussen het Fonds en benchmark is toe te rekenen aan het dividend en de duurzame ‘overlay’. De performance van de benchmark is gebaseerd op een ‘netto dividend’, waar het Fonds uitgaat van een ‘bruto dividend’. Het Fonds is dankzij een gunstige fiscale structuur in staat om een deel van de ingehouden bronbelasting terug te vorderen. In het verslagjaar heeft dit dividendverschil 51 basispunten positief bijgedragen aan het relatieve rendement.

De duurzame ‘overlay’ heeft in 2017 bij benadering 27 basispunten opgeleverd. De uitsluitingen hebben 47 basispunten aan rendement gekost, de herallocatie van de uitsluitingen leverde 74 basispunten rendement op.

Performance attributie 2017

	OUTPERFORMANCE	DIVIDENDVOORDEEL	ESG OVERLAY
ARIFE Europe	78 bp	51 bp	27 bp

Ultimo 2017 zaten er 427 bedrijven in de portefeuille. Ultimo 2017 vielen 19 bedrijven buiten het beleggingsuniversum, deze ‘uitsluitingen’ hadden ultimo 2017 een gewicht van 5,91% in de Index ten opzichte van 2,88% ultimo 2016.

1.14 BELONINGSBELEID

In deze paragraaf is een beknopte beschrijving van het beloningsbeleid van ACTIAM opgenomen. Daarnaast wordt toegelicht hoe dit beleid in de praktijk wordt toegepast.

ACTIAM voert een zorgvuldig, beheerst en duurzaam beloningsbeleid, in lijn met de door ACTIAM gehanteerde strategie, risicobereidheid, doelstellingen en waarden. Daarbij wordt rekening gehouden met de wet- en regelgeving die van toepassing is, en met maatschappelijke ontwikkelingen. Uitgangspunt bij het geformuleerde

beloningsbeleid is dat het niet aanmoedigt tot het nemen van meer risico's dan verantwoord is in het kader van het optimaal behartigen van belangen van klanten en/ of beleggers in door ACTIAM beheerde fondsen.

De kaders voor het beloningsbeleid zijn vastgelegd door VIVAT. Dit beleid is van toepassing op alle bedrijfsonderdelen en medewerkers van VIVAT. Het beloningsbeleid is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke vereisten. Het beloningsbeleid is niet gewijzigd in 2017.

De Raad van Commissarissen van VIVAT is verantwoordelijk voor het goedkeuren van het beloningsbeleid voor senior management van VIVAT en, in beginsel, het beloningsbeleid voor overige medewerkers (waaronder ACTIAM medewerkers). Het Remuneration and Nomination Committee (ReNomCo) van de Raad van Commissarissen van VIVAT maakt de voorstellen met betrekking tot beloningsbeleid voor de Raad van Commissarissen. De ReNomCo laat zich indien nodig adviseren door onafhankelijke adviseurs. Daarnaast zijn verschillende (controlerende) afdelingen van VIVAT betrokken in het proces. Het op niveau van VIVAT vastgestelde beloningsbeleid vormt het uitgangspunt voor het beloningsbeleid van ACTIAM, waarbij rekening wordt gehouden met de op ACTIAM van toepassing zijnde wet- en regelgeving in haar hoedanigheid als beheerder van beleggingsinstellingen onder de AIFM richtlijn.

Apart hiervan participeert ACTIAM periodiek in het marktonderzoek van Hay Group. In dit onderzoek wordt het beloningsbeleid van vergelijkbare fonds- en vermogensbeheerorganisaties in kaart gebracht. ACTIAM gebruikt de uitkomsten van het onderzoek om een beeld te verkrijgen van de marktconformiteit van het gehanteerde beloningsbeleid en om het beloningsbeleid te toetsen op best practices uit de markt.

Identified staff

ACTIAM onderscheidt Identified Staff (medewerkers die het risicoprofiel van ACTIAM, of de fondsen waarvan ACTIAM de beheerder is, materieel beïnvloeden) op basis van wet- en regelgeving zoals wordt beschreven in de 'open boek criteria' van De Nederlandsche Bank (DNB) en in de ESMA guidelines. Er bestaan aparte regels voor het formuleren van prestatiedoelstellingen en de variabele remuneratie voor medewerkers die aangemerkt worden als Identified Staff.

De sollicitant voor een positie die kwalificeert als Identified Staff wordt, als onderdeel van het selectieproces, voorgelegd bij het Remuneratie Comité. Het Remuneratie Comité beoordeelt de arbeidsvoorwaarden en de bijbehorende remuneratie van de kandidaat.

De lijst met Identified Staff wordt centraal geregistreerd en up-to-date gehouden. De lijst wordt minimaal een keer per jaar voorgelegd aan de Raad van Commissarissen ter goedkeuring. Hiernaast worden de criteria waarmee wordt bepaald of een medewerker kwalificeert als Identified Staff op jaarbasis heroverwogen.

Prestatiedoelstellingen

Ieder jaar start de prestatiecyclus met het stellen van prestatiedoelen welke in lijn staan met de doelstellingen, missie en visie van ACTIAM. Voor de medewerkers waren in 2017 twee algemene doelstellingen van toepassing, te weten een niet-financiële doelstelling, de score op klantentevredenheid (Net Promoter Score (NPS) en een financiële doelstelling op bedrijfsniveau. De financiële-doelstellingen zijn afhankelijk van de functie van de medewerker en kunnen gerelateerd zijn aan commercieel succes of kostenefficiëntie. De doelstellingen worden verder gespecificeerd door middel van Key Performance Indicators (KPIs). Maximaal 50% van de KPIs mogen gerelateerd zijn aan financiële-doelstellingen. Voor medewerkers in Control functies gelden geen financiële doelstellingen.

Alle KPIs werden in het eerste kwartaal van 2017 vastgesteld. Naast prestatiedoelstellingen worden per medewerker ook persoonlijke ontwikkelingsdoelstellingen bepaald. Deze ontwikkelingsdoelstellingen worden door de medewerker gekozen aan de hand van de algemene waarden van ACTIAM.

Van hoger belang dan de prestatiedoelstellingen en de persoonlijke ontwikkelingsdoelstellingen is dat alle medewerkers handelen conform de gedragscode, de afgelegde eed en de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Er wordt verwacht van medewerkers dat zij in lijn van de regels handelen en zich ernaar gedragen. ACTIAM voert als beleid dat alle medewerkers een basis registratie Integriteit bij DSI hebben. Voor specifieke functies wordt verwacht dat zij de aanvullende DSI registratie hebben.

Voor de medewerkers die kwalificeren als Identified Staff gelden aparte regels voor het stellen van prestatiedoelstellingen, het beoordelen in hoeverre de doelstellingen zijn behaald en de hieraan gerelateerde

variabele beloning. Prestatiedoelstellingen worden in dit geval specifiek onderverdeeld in financiële en niet-financiële doelstellingen, en in collectieve en individuele doelstellingen.

Medewerkers in een controle of monitorende functie worden beloond op basis van het behalen van de doelstellingen die specifiek gerelateerd worden aan hun rol. Dit staat los van het bedrijfsonderdeel en de behaalde resultaten van het bedrijfsonderdeel waarover deze medewerkers toezicht houden.

Beloningselementen

De beloning van de medewerkers van ACTIAM bestaat uit de volgende elementen: het vaste jaarinkomen, variabele beloning, een pensioenregeling en andere secundaire arbeidsvoorwaarden. Iedere medewerker kan een variabele beloning ontvangen. ACTIAM kent drie verschillende regelingen voor variabele beloning: een prestatie gerelateerde variabele beloning in lijn met VIVAT standaarden en een specifiek aan ACTIAM verbonden prestatiebeloning waar onderscheid wordt gemaakt tussen Identified Staff en niet-Identified Staff.

Variabele beloning

Voor de variabele beloning geldt dat voor de prestatieperiode heldere en meetbare kritische prestatie-indicatoren (KPI's) worden opgesteld. Het behalen van deze KPI's is een voorwaarde voor toekenning van variabele beloning. De KPI's hebben betrekking op financiële en niet-financiële doelstellingen. De belangrijkste KPI's hebben betrekking op klanttevredenheid, de kwaliteit van operationele processen, risicomangement, beleggingsperformance, ESG doelstellingen en commerciële en financiële resultaten van ACTIAM. Voor medewerkers met controlefuncties geldt dat de beloning onafhankelijk is van het rendement van klanten en/ of beleggers in door ACTIAM beheerde fondsen. Bij de vaststelling van de KPI's voor de variabele beloning worden, indien relevant en mogelijk, de volgende stakeholders van ACTIAM in aanmerking genomen:

- klanten en/ of beleggers in door ACTIAM beheerde fondsen;
- medewerkers;
- VIVAT en haar aandeelhouder(s);
- de maatschappij.

Variabele beloning wordt, indien van toepassing, in twee gedeeltes toegekend: een direct/ onvoorwaardelijk deel (60%) en een uitgesteld/ conditionele deel (40%). Verder wordt 50% van de variabele beloning voor Identified Staff in contanten en 50% in (equivalenten van) aandelen in ACTIAM Duurzaam Mixfonds Neutraal (voor 20 november 2017: SNS Optimaal Oranje) uitgekeerd. Het uitgestelde deel wordt gedurende een periode van drie jaar uitbetaald. Voor de portefeuillemanagers wordt een driejarige rendementsdoelstelling gesteld, hier moet aan worden voldaan om recht te hebben op het volledige deel van de uitgestelde variabele beloning. Het uitgestelde deel van de variabele beloning kan dan ook neerwaarts worden aangepast op basis van een achteraf uitgevoerde risicoassessment. Een neerwaartse bijstelling kan van toepassing zijn indien een medewerker niet voldoet aan relevante standaarden in relatie tot vakbekwaamheid en geschikt gedrag, of indien een medewerker ervoor verantwoordelijk is dat er een materiele verslechtering plaatsvindt in de financiële positie van VIVAT NV (Dutch Financial Undertakings (Remuneration Policy) Act (Wft), Section 1:127, Subsection 2).

De variabele beloning wordt uitgekeerd op basis van vaststelling van de gerealiseerde KPI's. Daarbij worden de resultaten en de onderbouwing centraal vastgelegd. Als de variabele beloning is uitgekeerd op basis van onjuiste informatie over het bereiken van de doelen die aan de variabele beloning ten grondslag liggen, of over de omstandigheden waarvan de variabele beloning afhankelijk was gesteld, dan kan de variabele beloning geheel of deels worden teruggevorderd, ook nadat deze is toegekend en uitgekeerd. Het terugvorderen van variabele beloning wordt de Claw Back genoemd.

Beloning in de verslagperiode

In 2017 kende ACTIAM in totaal € 15,3 miljoen toe aan beloning aan haar medewerkers. Hiervan was € 13,9 miljoen vaste beloning en € 1,4 miljoen variabele beloning. De in 2017 toegekende variabele beloning heeft betrekking op verslagjaar 2016 en bevat ook de uitgestelde variabele beloningen uit 2013 en 2014. In de verslagperiode had ACTIAM gemiddeld 115 medewerkers in dienst. Ten opzichte van 2016 is dit aanzienlijk lager, daar ACTIAM haar operationele taken per 1 juli 2017 geoutsourcet heeft naar BNP Paribas Securities Services SCA. In de tabel is de toegekende beloning in het verslagjaar opgenomen.

	AANTAL PERSONEN IN 2017 ¹	VASTE BELONING 2017 IN EURO'S ²	VARIABLE BELONING 2017 IN EURO'S
Directie ³	5	1.371.863	0
Identified Staff	34	4.748.605	844.181
Medewerkers in controle functies ³	5	592.867	54.600
Overige medewerkers	119	7.206.803	526.022
Totaal	163	13.920.138	1.424.803

1 Door in- en uitstroom van medewerkers is het aantal begunstigen hoger dan het gemiddelde aantal medewerkers.

2 Inclusief sociale premies, pensioenpremies en overige beloningen, zoals beëindigingsvergoedingen, voordeel privégebruik lease auto en premie AOV & ORV. Tevens inclusief ontslagvergoeding uitbetaald in 2017.

3 Tevens Identified Staff.

In verband met artikel 1:120 lid 2 onder a Wft melden wij het volgende: geen enkele persoon heeft een beloning ontvangen van meer dan €1 miljoen.

Speciale regelingen voor medewerkers

Bij ACTIAM verwijzen speciale regelingen voor medewerkers naar de retentie- en/ of welkomstbonus en materiële afvloeiingsvergoedingen. ACTIAM is terughoudend in het toekennen van speciale regelingen. Zo een toekenning kan alleen indien de regeling past binnen wet- en regelgeving en goedgekeurd is door de Remuneratie Comité van VIVAT NV.

Beloningsbeleid uitbestedingsrelaties

Bij uitbestedingsrelaties op het gebied van vermogensbeheer en risicomanagement vraagt de beheerder jaarlijks informatie uit over het toegepaste beloningsbeleid zoals dat geldt voor zogenaamde 'Identified Staff'. De beheerder heeft in dit kader vastgesteld dat betreffende uitbestedingsrelaties voldoen aan de uitgangspunten die ACTIAM hanteert. Het uitgangspunt hierbij is dat het beloningsbeleid aansluit bij het optimaal behartigen van belangen van fondsparticipanten waarbij gebruik wordt gemaakt van daarbij passende prestatieprikkels (alternatief voor incentives). De aard van deze prestatieprikkels dient aan te sluiten bij de doelstelling van het betreffende beleggingsfonds, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen actief en passief beheerde fondsen. Voor actief beheerde fondsen wordt onder meer beoordeeld in hoeverre de beloningshorizon van de externe vermogensbeheerder goed aansluit bij de performancehorizon van het beleggingsfonds. De daarbij gehanteerde horizon is veelal 3 tot 5 jaar. Tevens wordt bij actief beheerde fondsen, die streven naar outperformance ten opzichte van de benchmark, getoetst dat in het beloningsbeleid koppeling plaatsvindt van de beloning aan risico gewogen maatstaven, zoals de informatie ratio. Daarentegen, is in het geval van passief beheerde beleggingsfondsen een beloning gekoppeld aan outperformance minder wenselijk. Hier wordt getoetst dat prestatieprikkels op passende wijze zijn gekoppeld aan de wijze waarop de performance van het beleggingsfonds de index volgt, met bijvoorbeeld gebruikmaking van 'tracking errors'.

Naast periodieke monitoring van het beloningsbeleid wordt voorafgaand aan initiële selectie bij externe vermogensbeheerders informatie opgevraagd omtrent het beloningsbeleid van zowel 'identified staff' als 'non-identified staff' bij desbetreffende beheerders, bijvoorbeeld om erop toe te zien dat voor risicomanagement en compliance functies in het beloningsbeleid geen performance-gerelateerde prestatieprikkels worden gehanteerd. Met betrekking tot de Questionnaire van de ESMA 34-32-352, Sectie 1, Vraag 6 heeft de beheerder in dat kader aan de op haar van toepassing zijnde inspanningsverplichtingen voldaan. Er is geen complete kwantitatieve onderbouwing beschikbaar van het toegepaste beloningsbeleid van de door de beheerder aangestelde externe vermogensbeheerders, derhalve wordt dit niet gerapporteerd.

Utrecht, 7 maart 2018

Directie van ACTIAM N.V.

H. van Houwelingen
A.A. Gast
D.G. Keiller

BIJLAGE: LIJST VAN UITGESLOTEN BEDRIJVEN PER 31 DECEMBER 2017

BEDRIJF	SECTOR	REGIO	OVERTREDEN PRINCIPE
Adani Ports and Special Economic Zone	Transport	Opkomende markten	Milieu
Aerojet Rocketdyne Holdings Inc ¹	Kapitaalgoederen	Noord-Amerika	Wapens
Aeroteh SA ¹	Kapitaalgoederen	Europa	Wapens
Airbus Group Finance BV ²	Kapitaalgoederen	Europa	Wapens
Airbus Group SE	Kapitaalgoederen	Europa	Wapens
Alpha Natural Resources Inc ¹	Energie	Noord-Amerika	Milieu
Altria Group ³	Voedsel, dranken & tabak	Noord-Amerika	Klant- en productintegriteit
Aluminum Corporation of China Ltd	Grondstoffen	Opkomende markten	Milieu
ArcelorMittal SA	Grondstoffen	Europa	Milieu
Arch Coal Inc ¹	Energie	Noord-Amerika	Milieu
Aryt Industries Ltd ¹	Kapitaalgoederen	Europa	Wapens
Ashot Ashkelon Industries Ltd ¹	Kapitaalgoederen	Europa	Wapens
AviChina Industry & Technology Company Ltd ⁴	Kapitaalgoederen	Opkomende markten	Wapens
Babcock International Group Plc	Zakelijke dienstverlening	Europa	Wapens
BAE Systems Plc	Kapitaalgoederen	Europa	Wapens
Bank Vtb PAO ³	Banken	Opkomende markten	Mensenrechten
Banpu Public Company Ltd ³	Energie	Opkomende markten	Milieu
Barrick Gold Corporation	Grondstoffen	Noord-Amerika	Milieu
BAT Intl Finance Plc ³	Voedsel, dranken & tabak	Europa	Klant- en productintegriteit
Beijing Capital International Airport Company	Transport	Opkomende markten	Corruptie
Berjaya Sports Toto Berhad ^{1,3}	Dienstverlening	Opkomende markten	Klant- en productintegriteit
Bharat Heavy Electricals ⁵	Kapitaalgoederen	Opkomende markten	Wapens
British American Tobacco (Malaysia) Berhad ³	Voedsel, dranken & tabak	Opkomende markten	Klant- en productintegriteit
British American Tobacco Plc ³	Voedsel, dranken & tabak	Europa	Klant- en productintegriteit
BWX Technologies Inc ¹	Kapitaalgoederen	Noord-Amerika	Wapens
Centrais Eletricas Brasileiras SA ¹	Nutsbedrijven	Noord-Amerika	Mensenrechten en Milieu
China Coal Energy Company Ltd ^{1,3}	Energie	Opkomende markten	Milieu
China Mobile Ltd	Telecommunicatie	Opkomende markten	Corruptie en Mensenrechten
China Petroleum & Chemical Corporation (SINOPEC)	Energie	Opkomende markten	Mensenrechten
China Power International Development ¹	Nutsbedrijven	Opkomende markten	Milieu
China Resources Power Holdings	Nutsbedrijven	Opkomende markten	Milieu
China Shenhua Energy Company Ltd ³	Energie	Opkomende markten	Milieu
Coal India	Energie	Opkomende markten	Mensenrechten en Milieu
Compagnie Financière Richemont SA	Consumptiegoederen & kleding	Europa	Wapens
CONSOL Energy Inc ¹	Energie	Noord-Amerika	Milieu
Crown Resorts Ltd ³	Dienstverlening	Azië-Pacific	Klant- en productintegriteit
Daicel Corporation	Grondstoffen	Azië-Pacific	Wapens
Dassault Aviation SA	Kapitaalgoederen	Europa	Wapens
DICK's Sporting Goods Inc ¹	Retail	Noord-Amerika	Wapens
DMCI Holdings	Kapitaalgoederen	Opkomende markten	Milieu
DTE Energy Company	Nutsbedrijven	Noord-Amerika	Milieu
ENEA SA ¹	Nutsbedrijven	Europa	Milieu
Exxaro Resources Ltd ³	Energie	Opkomende markten	Milieu
Federal State Unitary Enterprise SPLAV State Research & Production Association ¹	Kapitaalgoederen	Opkomende markten	Wapens
Fluor Corporation	Kapitaalgoederen	Noord-Amerika	Wapens
Freeport-McMoRan Inc	Grondstoffen	Noord-Amerika	Mensenrechten en Milieu
G4S International Finance Plc ²	Zakelijke dienstverlening	Europa	Mensenrechten
G4S Plc	Zakelijke dienstverlening	Europa	Mensenrechten
Galaxy Entertainment Group ³	Dienstverlening	Azië-Pacific	Klant- en productintegriteit
Gazprom PAO	Energie	Opkomende markten	Milieu
General Dynamics Corporation	Kapitaalgoederen	Noord-Amerika	Wapens

BEDRIJF	SECTOR	REGIO	OVERTREDEN PRINCIPE
Genting Behad ³	Dienstverlening	Opkomende markten	Klant- en productintegriteit
Genting Malaysia Berhad ³	Dienstverlening	Opkomende markten	Klant- en productintegriteit
Genting Singapore Plc ³	Dienstverlening	Azië-Pacific	Klant- en productintegriteit
Greek Organisation Of Football Prognostics SA ³	Dienstverlening	Opkomende markten	Klant- en productintegriteit
Grupo México S.A.B. de C.V.	Grondstoffen	Opkomende markten	Arbeidsrechten
Guangdong Investment Ltd	Nutsbedrijven	Opkomende markten	Milieu
Hanwha Corporation	Kapitaalgoederen	Opkomende markten	Wapens
Hanwha Techwin Co Ltd ²	Kapitaalgoederen	Opkomende markten	Wapens
Harris Corporation	Kapitaalgoederen	Noord-Amerika	Wapens
Honeywell International Inc	Kapitaalgoederen	Noord-Amerika	Wapens
Huadian Power International Corporation Ltd	Nutsbedrijven	Opkomende markten	Milieu
Huaneng Power International Inc ¹	Nutsbedrijven	Opkomende markten	Milieu
Huntington Ingalls Industry ⁶	Kapitaalgoederen	Noord-Amerika	Wapens
Imperial Brands Finance Plc	Voedsel, dranken & tabak	Europa	Klant- en productintegriteit
Imperial Brands Plc ³	Voedsel, dranken & tabak	Europa	Klant- en productintegriteit
IOI Corporation Berhad	Voedsel, dranken & tabak	Opkomende markten	Mensenrechten en Milieu
ITC Ltd ³	Voedsel, dranken & tabak	Opkomende markten	Klant- en productintegriteit
Jacobs Engineering Group Inc	Kapitaalgoederen	Noord-Amerika	Wapens
Japan Tobacco Inc ³	Voedsel, dranken & tabak	Azië-Pacific	Klant- en productintegriteit
Jardine Cycle & Carriage Ltd ³	Retail	Azië-Pacific	Milieu
Jastrzebska Spolka Weglowa Spolka Akcyjna ³	Grondstoffen	Opkomende markten	Milieu
Jiangxi Copper Co Ltd ⁶	Grondstoffen	Opkomende markten	Milieu
Kangwon Land Inc ³	Dienstverlening	Opkomende markten	Klant- en productintegriteit
Kingston Financial Group Ltd ⁵	Gediversifieerde financiële dienstverlening	Azië-Pacific	Klant- en productintegriteit
KT&G Corporation ³	Voedsel, dranken & tabak	Opkomende markten	Klant- en productintegriteit
Kuala Lumpur Kepong Berhad	Voedsel, dranken & tabak	Opkomende markten	Arbeidsrechten en Mensenrechten
Larsen & Toubro Ltd	Kapitaalgoederen	Opkomende markten	Wapens
Las Vegas Sands Corporation ³	Dienstverlening	Noord-Amerika	Klant- en productintegriteit
Leonardo Finmeccanica SpA	Kapitaalgoederen	Europa	Wapens
Lockheed Martin Corporation	Kapitaalgoederen	Noord-Amerika	Wapens
MDU Resources Group Inc ¹	Nutsbedrijven	Noord-Amerika	Milieu
Melco Resorts & Entertainment Ltd ³	Dienstverlening	Azië-Pacific	Klant- en productintegriteit
MGM China Holdings Ltd ³	Dienstverlening	Azië-Pacific	Klant- en productintegriteit
MGM Resorts International ³	Dienstverlening	Noord-Amerika	Klant- en productintegriteit
Motovilikha Plants JSC ¹	Kapitaalgoederen	Opkomende markten	Wapens
NiSource Inc	Nutsbedrijven	Noord-Amerika	Milieu
NK Rosneft' PAO ³	Energie	Opkomende markten	Mensenrechten
Norilsk Nickel	Grondstoffen	Opkomende markten	Milieu
NORINCO International Cooperation Ltd ¹	Kapitaalgoederen	Opkomende markten	Wapens
Northrop Grumman Corporation	Kapitaalgoederen	Noord-Amerika	Wapens
Novomatic AG ³	Dienstverlening	Europa	Klant- en productintegriteit
NTPC Ltd	Nutsbedrijven	Opkomende markten	Milieu
Oil and Natural Gas Corporation	Energie	Opkomende markten	Mensenrechten, Arbeidsrechten en Milieu
ONGC Videsh Ltd ⁴	Energie	Opkomende markten	Mensenrechten
Orbital ATK Inc ¹	Kapitaalgoederen	Noord-Amerika	Wapens
Paddy Power Betfair Plc ³	Dienstverlening	Europa	Klant- en productintegriteit
PAO Severstal	Grondstoffen	Opkomende markten	Arbeidsrechten
PetroChina Company Ltd	Energie	Opkomende markten	Mensenrechten, Corruptie en Milieu
Petróleo Brasileiro S.A. - Petrobras	Energie	Opkomende markten	Corruptie
Petróleos Mexicanos	Energie	Opkomende markten	Arbeidsrechten
PGE Polska Grupa Energetyczna SA	Nutsbedrijven	Opkomende markten	Milieu
Philip Morris International Inc ³	Voedsel, dranken & tabak	Noord-Amerika	Klant- en productintegriteit

BEDRIJF	SECTOR	REGIO	OVERTREDEN PRINCIPE
Poongsan Corporation ¹	Grondstoffen	Opkomende markten	Wapens
Porsche Automobil Holding SE ⁴	Autoproducten	Europa	Corruptie, Milieu en Klant- en productintegriteit
POSCO ⁵	Grondstoffen	Opkomende markten	Arbeidsrechten
POSCO DAEWOO ⁵	Kapitaalgoederen	Opkomende markten	Arbeidsrechten
PT Adaro Energy Tbk ³	Energie	Opkomende markten	Milieu
PT Astra International Tbk ³	Autoproducten	Opkomende markten	Milieu
Pt Gudang Garam Tbk ³	Voedsel, dranken & tabak	Opkomende markten	Klant- en productintegriteit
Pt Hanjaya Mandala Sampoerna Tbk ³	Voedsel, dranken & tabak	Opkomende markten	Klant- en productintegriteit
PT United Tractors Tbk ³	Energie	Opkomende markten	Milieu
Raytheon Company	Kapitaalgoederen	Noord-Amerika	Wapens
Reynolds American Inc ^{1,3}	Voedsel, dranken & tabak	Noord-Amerika	Klant- en productintegriteit
Rheinmetall AG ¹	Kapitaalgoederen	Europa	Wapens
Rio Tinto Finance Plc ²	Grondstoffen	Europa	Mensenrechten en Milieu
Rio Tinto Ltd	Grondstoffen	Azië-Pacific	Mensenrechten en Milieu
Rio Tinto Plc	Grondstoffen	Europa	Mensenrechten en Milieu
Rockwell Collins Inc	Kapitaalgoederen	Noord-Amerika	Wapens
Rolls-Royce Holdings Plc	Kapitaalgoederen	Europa	Wapens
Safran SA	Kapitaalgoederen	Europa	Wapens
Sands China Ltd ³	Dienstverlening	Azië-Pacific	Klant- en productintegriteit
Sberbank Rossii PAO ³	Banken	Opkomende markten	Mensenrechten
Serco Group Plc ¹	Zakelijke dienstverlening	Opkomende markten	Wapens
Shanghai Industrial Holdings Ltd ³	Kapitaalgoederen	Opkomende markten	Klant- en productintegriteit
Singapore Technologies Engineering Ltd	Kapitaalgoederen	Azië-Pacific	Wapens
Sinopec Group Overseas Development 2013 Ltd ⁴	Energie	Opkomende markten	Mensenrechten
Sinopec Group Overseas Development 2015 Ltd ⁴	Energie	Opkomende markten	Mensenrechten
SJM Holdings Ltd ³	Dienstverlening	Azië-Pacific	Klant- en productintegriteit
South32 Ltd ³	Grondstoffen	Azië-Pacific	Milieu
Southern Copper Corporation	Grondstoffen	Opkomende markten	Mensenrechten, Arbeidsrechten en Milieu
Swedish Match AB ³	Voedsel, dranken & tabak	Europa	Klant- en productintegriteit
Tabcorp Holdings Ltd ³	Dienstverlening	Azië-Pacific	Klant- en productintegriteit
Tatts Group Ltd ^{1,3}	Dienstverlening	Azië-Pacific	Klant- en productintegriteit
Tauron Polska Energia	Nutsbedrijven	Opkomende markten	Milieu
Textron Inc	Kapitaalgoederen	Noord-Amerika	Wapens
Thales SA	Kapitaalgoederen	Europa	Wapens
The Boeing Company	Kapitaalgoederen	Noord-Amerika	Wapens
The Kroger Company	Voeding & detailhandel	Noord-Amerika	Wapens
The Tata Power Company Ltd ³	Nutsbedrijven	Opkomende markten	Milieu
Tokyo Electric Power Company Holdings Inc	Nutsbedrijven	Azië-Pacific	Mensenrechten
Transneft' PAO ³	Energie	Opkomende markten	Mensenrechten
Tsogo Sun Holdings Ltd ^{1,3}	Dienstverlening	Opkomende markten	Klant- en productintegriteit
Vedanta Ltd	Grondstoffen	Opkomende markten	Mensenrechten en Milieu
Vedanta Resources Plc ¹	Grondstoffen	Europa	Mensenrechten en Milieu
Volkswagen AG ⁴	Autoproducten	Europa	Corruptie, Milieu en Klant- en productintegriteit
Volkswagen Bank GmbH ⁴	Autoproducten	Europa	Corruptie, Milieu en Klant- en productintegriteit
Volkswagen Financial Services AG ⁴	Autoproducten	Europa	Corruptie, Milieu en Klant- en productintegriteit
Volkswagen International Finance NV ⁴	Autoproducten	Europa	Corruptie, Milieu en Klant- en productintegriteit
Volkswagen Leasing GmbH ⁴	Autoproducten	Europa	Corruptie, Milieu en Klant- en productintegriteit
Wal-Mart de Mexico S.A.B. de C.V.	Voeding & detailhandel	Opkomende markten	Arbeidsrechten en Corruptie

BEDRIJF	SECTOR	REGIO	OVERTREDEN PRINCIPE
Wal-Mart Stores Inc	Voeding & detailhandel	Noord-Amerika	Arbeidsrechten en Milieu
William Hill Plc ^{1,3}	Dienstverlening	Europa	Klant- en productintegriteit
Wynn Macau Ltd ³	Dienstverlening	Azië-Pacific	Klant- en productintegriteit
Wynn Resorts Ltd ³	Dienstverlening	Noord-Amerika	Klant- en productintegriteit
Yanzhou Coal Mining Company Ltd	Energie	Opkomende markten	Milieu
Zijin Mining Group Company Ltd	Grondstoffen	Opkomende markten	Mensenrechten en Milieu
1 Hoewel dit bedrijf op dit moment niet in ACTIAMS beleggingsuniversum voorkomt, heeft ACTIAM het onderzocht naar aanleiding van signalen van omstreden activiteiten. Als resultaat van dit onderzoek is besloten het bedrijf preventief uit te sluiten van investeringen.			
2 Dit bedrijf is in de verslagperiode uitgesloten naar aanleiding van het besluit door het Selectiecomité op 21 maart 2017			
3 Dit bedrijf is in de verslagperiode uitgesloten naar aanleiding van het besluit door het Selectiecomité op 20 april 2017			
4 Dit bedrijf is in de verslagperiode uitgesloten naar aanleiding van het besluit door het Selectiecomité op 25 januari 2017			
5 Dit bedrijf is in de verslagperiode uitgesloten naar aanleiding van het besluit door het Selectiecomité op 5 december 2017			
6 Dit bedrijf is in de verslagperiode uitgesloten naar aanleiding van het besluit door het Selectiecomité op 18 september 2017			

2 Jaarrekening 2017

2.1 BALANS

Vóór winstbestemming en in EUR 1.000	REF.	31-12-2017	31-12-2016
Beleggingen	1	1.323.419	1.206.531
Vorderingen	2	6.520	5.331
Kortlopende schulden	3	1.419	2.448
Vorderingen en overige activa min kortlopende schulden		5.101	2.883
Activa min kortlopende schulden		1.328.520	1.209.414
Fondsvermogen	4		
Gestort kapitaal		1.113.483	1.047.505
Overige reserves		76.281	105.715
Onverdeeld resultaat		138.756	56.194
Totaal fondsvermogen		1.328.520	1.209.414

2.2 WINST-EN-VERLIESREKENING

In EUR 1.000	REF.	01-01-2017 T/M 31-12-2017	01-01-2016 T/M 31-12-2016
Opbrengsten uit beleggingen			
Dividend aandelen		47.019	41.341
Gerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen	5	16.787	-4.761
Niet-gerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen	6	74.564	18.599
In rekening gebrachte op- en afslagen		806	973
Overige bedrijfsopbrengsten	7	4	64
Som der bedrijfsopbrengsten		139.180	56.216
Bedrijfslasten			
Overige bedrijfslasten	8	424	22
Som der bedrijfslasten		424	22
Resultaat		138.756	56.194

2.3 KASSTROOMOVERZICHT

In EUR 1.000	01-01-2017 T/M 31-12-2017	01-01-2016 T/M 31-12-2016
Kasstromen uit beleggingsactiviteiten		
Resultaat excl. koersverschillen op geldmiddelen	139.166	56.133
Aanpassing om resultaat aan te sluiten op de door de beleggingsactiviteiten gegenereerde kasstroom:		
Gerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen	-16.787	4.761
Niet-gerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen	-74.564	-18.599
Aankoop van beleggingen	-320.483	-383.618
Verkoop van beleggingen	294.946	80.413
Mutaties in activa en passiva:		
Mutatie vorderingen uit hoofde van beleggingsactiviteiten	-755	-3.053
Mutatie schulden uit hoofde van beleggingsactiviteiten	-	-842
Netto kasstromen uit beleggingsactiviteiten	21.523	-264.805
Kasstromen uit financieringsactiviteiten		
Uitgifte van participaties	279.509	365.988
Inkoop van participaties	-259.278	-78.772
Mutatie vorderingen uit hoofde van uitgifte participaties	-434	586
Mutatie schulden uit hoofde van inkoop participaties	-	-
Mutatie schulden aan kredietinstellingen	-1.029	1.351
Uitgekeerd dividend	-39.881	-24.409
Netto kasstromen uit financieringsactiviteiten	-21.113	264.744
Mutatie liquide middelen	410	-61
Liquide middelen begin van de verslagperiode	-	-
Koersverschillen op geldmiddelen	-410	61
Liquide middelen eind van de verslagperiode	-	-

2.4 TOELICHTING

ALGEMEEN

ACTIAM Responsible Index Fund Equity Europe (het 'Fonds') belegt in een portefeuille van (certificaten van) aandelen van in Europa beursgenoteerde ondernemingen (de 'Portefeuille'). Het doel is om de MSCI Europe Index Net EUR (de 'Index') te repliceren. De Index wordt gerepliceerd door te beleggen in aandelen van ondernemingen in deze Index, met uitzondering van die ondernemingen die niet voldoen aan de Fundamentele Beleggingsbeginselen.

Het Fonds is gevormd op 12 juni 2008. Het Fonds wordt uitsluitend aangeboden in Nederland. De verslagperiode van het Fonds heeft betrekking op de periode van 1 januari 2017 tot en met 31 december 2017.

De jaarrekening is opgesteld volgens de voorschriften die zijn vastgelegd in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, de Wet op het financieel toezicht (Wft) en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 615 (RJ 615) Beleggingsinstellingen en uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Op onderdelen zijn in dit jaarverslag bewoordingen gehanteerd die afwijken van de modellen, omdat deze beter de inhoud van de post weergeven.

De beheerder van het Fonds, ACTIAM, is een 100%-deelneming van VIVAT Verzekeringen (hierna VIVAT, handelsnaam voor VIVAT N.V. te Amstelveen).

Fondsstructuur

Het Fonds is een open fonds voor gemene rekening naar Nederlands recht met een open-end-structuur. Het Fonds wordt gevormd door een ter collectieve belegging bijeengebracht vermogen. Het Fonds is een beleggingsfonds als bedoeld in artikel 1:1 van de Wet op het financieel toezicht (Wft). Deelname in het Fonds kan uitsluitend

geschieden door professionele beleggers in de zin van de Wft. De aan Participanten aangeboden Participaties hebben een nominale waarde van € 50.000,- per Participatie.

Bewaarder

KAS Trust & Depositary Services B.V. (KAS Trust) is aangesteld als bewaarder van ACTIAM Responsible Index Fund Equity Europe. De bewaarder is een onder wettelijk toezicht staande entiteit met als wettelijke taken onder andere het monitoren van kasstromen, naleving van beleggingsbeleid en eigendomsverificatie ten aanzien van de financiële activa van de beleggingsfondsen.

Het juridische eigendom van het vermogen van het Fonds berust bij Pettelaar Effectenbewaarbedrijf N.V. Per 22 juli 2014 wordt de directie van Pettelaar Effectenbewaarbedrijf N.V. gevormd door dezelfde directie als die van ACTIAM. De bewaarder heeft de bewaarneming van financiële instrumenten volgens de definitie van art 1.1 Wft gedelegeerd aan KAS BANK N.V.

Presentatiewijzigingen

Met ingang van verslagperiode 2017, zijn de volgende presentatiewijzigingen doorgevoerd:

A. Verwerking van de inkoop van eigen participaties

De inkoop van eigen participaties door een fonds werd tot en met verslagperiode 2016 verwerkt door de verkrijgingsprijs van de ingekochte eigen participaties zichtbaar in mindering te brengen op het gestorte kapitaal, in lijn met Richtlijn voor de jaarverslaggeving (RJ) 615.705. Deze verwerkingswijze kon leiden tot onevenwichtigheid in de presentatie van de opbouw van het fondsvermogen bij het inkopen van grote(re) aantallen participaties, omdat de opgebouwde stand van de overige reserves buiten beschouwing werd gelaten.

Om de samenstellende delen van het fondsvermogen (gestort kapitaal, overige reserves en onverdeeld resultaat) zo zuiver mogelijk te presenteren, wordt met ingang van verslagperiode 2017, bij inkoop van eigen participaties rekening gehouden met de gemiddelde historische uitgifteprijs van de ingekochte participaties. Het verschil tussen de intrinsieke waarde van de ingekochte participaties en de gemiddelde historische uitgifteprijs van de ingekochte participaties wordt verwerkt in de overige reserves.

Deze wijziging in de presentatie van de samenstelling van het fondsvermogen geldt niet als een stelselwijziging in de zin van Richtlijn voor de jaarverslaggeving (RJ) 140 Stelselwijzigingen met verwijzing naar RJ 940. De omvang van het fondsvermogen, de intrinsieke waarde per participatie en het resultaat veranderen niet als gevolg van deze presentatiewijziging.

De vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast.

B. Presentatie vorderingen en schulden

De vorderingen en schulden worden met ingang van verslagperiode 2017 gesplitst in vorderingen uit hoofde van beleggingsactiviteiten en vorderingen uit hoofde van financieringsactiviteiten. Doel van deze splitsing is een beter inzicht te verschaffen in de aard van de vorderingen en schulden. Deze splitsing is eveneens zichtbaar in het kasstroomoverzicht.

Onder de vorderingen uit hoofde van financieringsactiviteiten worden de bedragen verantwoord die nog ontvangen moeten worden uit hoofde van uitgifte van participaties. Onder de schulden uit hoofde van financieringsactiviteiten worden de bedragen verantwoord die betaald moeten worden uit hoofde van inkoop van participaties en schulden aan kredietinstellingen. Alle overige vorderingen en schulden worden aangemerkt als vorderingen en schulden uit hoofde van beleggingsactiviteiten.

De vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast.

Stelselwijzigingen

Met ingang van verslagperiode 2017, is de volgende stelselwijziging doorgevoerd:

Verwerkingswijze van in rekening gebrachte op- en afslagen bij uitgifte en inkoop van participaties

Bij de uitgifte van participaties wordt de berekende intrinsieke waarde verhoogd met een opslag. Bij de inkoop van participaties wordt de berekende intrinsieke waarde verlaagd met een afslag. In voorgaande verslagperiodes werden deze op- en afslagen rechtstreeks in het fondsvermogen verwerkt.

Deze op- en afslagen zijn afzonderlijk identificeerbaar. Op grond daarvan moeten ze volgens de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving (RJ 615.711) ten gunste van het resultaat worden verwerkt. Met ingang van verslagperiode 2017 worden de in rekening gebrachte op- en afslagen in de winst-en-verliesrekening verantwoord onder de post ‘In rekening gebrachte op- en afslagen’.

Dit heeft tot gevolg dat het resultaat over de voorgaande verslagperiode afwijkt van het gepubliceerde resultaat over de vergelijkbare periode. Deze wijziging heeft geen invloed op de hoogte van het fondsvermogen, alleen op de samenstelling van het fondsvermogen.

De vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast.

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Algemeen

Tenzij anders vermeld zijn alle bedragen in duizenden euro's en worden de in de balans opgenomen posten gewaardeerd tegen marktwaarde.

Vreemde valuta

De rapportage- en functionele valuta van het Fonds is de euro. Activa en passiva in vreemde valuta zijn omgerekend tegen de koersen ultimo verslagperiode.

De ultimo verslagperiode gehanteerde valutakoersen (World Market/Reuters closing spot rates) zijn als volgt:

Valutakoersen ten opzichte van de euro

VALUTA	31-12-2017	31-12-2016
Amerikaanse dollar	1,2008	1,0548
Britse pond	0,8877	0,8536
Deense kroon	7,4454	7,4355
Noorse kroon	9,8218	9,0790
Zweedse kroon	9,8316	9,5820
Zwitserse frank	1,1702	1,0720

Voor aan- en verkopen gedurende het boekjaar zijn de transactiekoersen gehanteerd. Voor posten van de winst-en-verliesrekening in vreemde valuta geldt eveneens de transactiekoers. Verschillen uit hoofde van de valutaomrekening worden in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

Criteria opname in de balans

Een financieel instrument wordt in de balans opgenomen zodra het waarschijnlijk is dat toekomstige economische voordelen van het financiële instrument naar het beleggingsfonds zullen toevloeien. De reële waarde van een financieel instrument bij eerste opname is gelijk aan de kostprijs van een financieel instrument.

Een financieel instrument wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het financieel instrument aan een derde worden overgedragen.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Beleggingen

Beschikking

De effecten staan ter vrije beschikking van de vennootschap.

(Certificaten van) aandelen

(Certificaten van) aandelen genoteerd aan een effectenbeurs worden gewaardeerd tegen reële waarde op basis van de meest recente slotkoers in de verslagperiode. Als (certificaten van) aandelen op verschillende

effectenbeurzen zijn genoteerd, bepaalt de beheerder van welke effectenbeurs de koers in aanmerking wordt genomen.

Transactiekosten

Dit zijn kosten die samenhangen met de koop en verkoop van beleggingen en kunnen bestaan uit belastingen, kosten van makelaars in financiële instrumenten, spreads tussen bied- en laatprijzen, valutakosten, settlementkosten en de verandering in de marktprijs als gevolg van de transactie.

Transactiekosten bij aan- en verkoop van onderliggende financiële instrumenten worden als onderdeel van de gerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen in de winst-en-verliesrekening verantwoord. Transactiekosten bij aankoop van beleggingen worden derhalve niet geactiveerd. Het totaalbedrag aan transactiekosten van beleggingen over de verslagperiode, voor zover deze identificeerbaar en kwantificeerbaar zijn, wordt toegelicht in de jaarrekening.

Waardeveranderingen

Waardeveranderingen van beleggingen (gerealiseerde en niet-gerealiseerde) worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord.

Vorderingen en schulden

Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Aangezien er geen sprake is van agio of disagio en transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde van de vorderingen en schulden.

Overige activa en passiva

De overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De nominale waarde is nagenoeg gelijk aan de marktwaarde als gevolg van de korte looptijden van de betreffende posten.

Verwerking van plaatsing en inkoop van participaties

De uit hoofde van plaatsing en inkoop van participaties ontvangen respectievelijk betaalde bedragen worden geheel verwerkt in het gestort kapitaal van het Fonds. In geval van inkoop van participaties wordt afhankelijk van de gemiddelde historische uitgifteprijs van de ingekochte participaties, ook een deel op de overige reserves in mindering gebracht.

Participaties als fondsvermogen

Participanten van het Fonds hebben het recht om hun participatie terug te verkopen aan het Fonds en participaties hebben daarmee een kenmerk van vreemd vermogen. De participaties van het Fonds worden echter in de jaarrekening als fondsvermogen verantwoord, omdat de participaties aan de volgende kenmerken voldoen:

- de houder van de participatie heeft recht op een pro-rata deel van de netto activa in het beleggingsfonds; en
- de participatie is achtergesteld ten opzichte van alle andere instrumenten.

Op- en afslag bij toe- en uittredingen

Bij de uitgifte en inkoop van participaties van het Fonds worden op- en afslagen in rekening gebracht. De op- en afslagen komen geheel ten goede aan het Fonds. Deze op- en afslagen dienen met name ter dekking van transactiekosten die bij het Fonds in rekening worden gebracht over de beleggingstransacties van het Fonds. Deze transactiekosten bestaan uit vergoedingen voor onder andere brokerkosten waaronder researchkosten, settlementkosten, belastingen en vergoedingen voor valutaverschillen. De op- en afslagen worden jaarlijks vastgesteld op basis van de gemiddelde transactiekosten die representatief zijn voor transacties op de financiële markten in de betreffende beleggingscategorie.

De hoogte van de opslag bedraagt vanaf 1 oktober 2017 0,25% en de hoogte van de afslag bedraagt per dezelfde datum 0,06%, tot 1 oktober 2017 bedroeg de hoogte van de op- en afslag 0,25% resp. 0,07%. De in rekening gebrachte op- en afslagen worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Het resultaat betreft voornamelijk de inkomsten uit belegde middelen (dividend en waardeveranderingen) over de verslagperiode onder aftrek van de aan de verslagperiode toe te rekenen kosten.

Het dividend betreft het verdiende bruto contante dividend onder aftrek van provisie en niet-terugvorderbare dividendbelasting. De opbrengsten in de vorm van stockdividend worden als aankoop tegen nihil in de balans verwerkt.

Fondskosten

De hoogte van de fondskosten wordt afzonderlijk overeengekomen met individuele participanten. ACTIAM ontvangt van het Fonds geen beheervergoeding voor het door haar gevoerde beheer.

Ten laste van het Fonds komen uitsluitend transactie- en interestkosten. Alle overige kosten, zoals de vergoeding voor vermogensbeheer, fondsadministratie, de Bewaarder, accountantskosten, kosten van (half)jaarverslagen, kosten verband houdend met eventueel wettelijk toezicht en regelgeving, oproepingskosten, kosten voor het houden van vergaderingen en kosten voor het doen van mededelingen, komen ten laste van de Beheerder.

KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht geeft inzicht in de herkomst van de liquide middelen, die gedurende de verslagperiode beschikbaar zijn gekomen en de wijze waarop deze zijn aangewend. De kasstromen worden gesplitst in (operationele) beleggingsactiviteiten en financieringsactiviteiten.

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode, waarbij gerealiseerde en niet-gerealiseerde waardeveranderingen direct in de winst-en-verliesrekening worden verantwoord. In het kasstroomoverzicht wordt het resultaat door middel van aanpassingen hierop tot kasstromen herleid.

Het kasstroomoverzicht is in de jaarrekening over beide boekjaren gewijzigd ten opzichte van eerder gepresenteerde jaarrekeningen. De wijziging betreft de uitsplitsing van de vorderingen en schulden ten gevolge van kasstromen uit beleggingsactiviteiten óf financieringsactiviteiten. Dit heeft alleen gevolg voor de presentatie van die kasstromen, niet voor de uitkomsten daarvan.

FISCALE ASPECTEN

Vennootschapsbelasting

Het Fonds valt in fiscaal-juridische zin onder de werking van artikel 28 van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969, zoals nader uitgewerkt in het Besluit beleggingsinstellingen. Dit houdt in dat het Fonds als zogeheten fiscale beleggingsinstelling geen vennootschapsbelasting verschuldigd is (0% tarief) indien aan de in de wet en het besluit genoemde voorwaarden voldaan wordt.

Op grond van deze voorwaarden worden er eisen gesteld op het gebied van de aandeelhoudersstructuur. Dit houdt onder andere in dat het belang in het Fonds van één enkele natuurlijke persoon kleiner moet zijn dan 25%. Als de directieleden van de Beheerder van het Fonds ook bij een lichaam of meerdere verbonden lichamen in dienstbetrekking staan, dan mag het belang van dat lichaam en de verbonden lichamen samen niet een belang van 25% of meer zijn. Daarnaast mag ten hoogste 45% van het totaal aantal participaties in handen zijn van één belastingplichtig lichaam (of meerdere verbonden lichamen).

Een andere voorwaarde voor de status van fiscale beleggingsinstelling is dat het Fonds de voor uitdeling beschikbare winst binnen acht maanden na afloop van het boekjaar aan de Participanten uitkeert (de doorstootverplichting).

Dividendbelasting

Het Fonds kan op de door haar af te dragen dividendbelasting (die is ingehouden op dividenduitkeringen door het Fonds) een afdrachtvermindering toepassen. Deze afdrachtvermindering is in beginsel de dividendbelasting/ bronbelasting die ten laste van haar is ingehouden op ontvangen dividenduitkeringen.

Buitenlandse bronbelasting

Veel landen houden een bronbelasting in op dividenden uitgekeerd op buitenlandse beleggingen. Als Nederland met het bronland een verdrag heeft gesloten om dubbele belasting te voorkomen, kan het bronbelastingtarief op grond van het belastingverdrag mogelijk worden verlaagd. Afhankelijk van het betreffende belastingverdrag vraagt het Fonds in beginsel bij de buitenlandse belastingautoriteiten om een (gedeeltelijke) teruggaaf van de ingehouden bronbelasting (tot aan het verdragstarief). Voor de resterende buitenlandse bronbelasting (het verdragstarief) kan gebruik worden gemaakt van de afdrachtvermindering voor de dividendbelasting. Deze afdrachtvermindering is met ingang van 1 januari 2013 beperkt. Het Fonds mag de afdrachtvermindering niet meer toepassen ter zake van buitenlandse bronbelasting voor zover er vrijgestelde entiteiten deelnemen in het Fonds.

Nederlandse vrijgestelde (pensioen)lichamen

De dividendbelasting die het Fonds vanaf 1 januari 2013 heeft ingehouden op de dividenduitkeringen, kan een in Nederland gevestigd vrijgesteld (pensioen)lichaam in beginsel volledig terugvragen bij de Nederlandse fiscus.

Veranderingen in de wettelijke en/of fiscale status van Participanten of relevante veranderingen in de lokale wetgeving en de interpretatie daarvan kan de fiscale positie van Participanten aanzienlijk beïnvloeden. Participanten zijn verantwoordelijk voor hun eigen fiscale positie en worden geadviseerd hierover hun eigen belastingadviseur te consulteren.

FINANCIËLE RISICO'S EN BEHEERSINGSMATREGELEN

De activiteiten van ACTIAM Responsible Index Fund Equity Europe kunnen voor het Fonds financiële risico's van verscheidene aard met zich meebrengen. De risico's komen voort uit het beheren van beleggingsportefeuille. Een beschrijving van de risico's en het door ACTIAM gevoerde beleid ten aanzien van de risico's is opgenomen in [paragraaf 1.10](#).

Marktrisico

In de toelichting op de jaarrekening onder de beleggingen wordt het marktrisico gekwantificeerd in de tabellen betreffende landenverdeling en sectorallocatie.

Valutarisico

Het Fonds belegt een significant deel van de portefeuille in financiële instrumenten die niet in euro luiden. Valutakoersen kunnen grote wisselingen laten zien. Wisselingen in valutakoersen kunnen de waarde van de beleggingen van het Fonds daardoor zowel in positieve als in negatieve zin beïnvloeden. Het valutarisico wordt niet afgedekt. De valutaposities ultimo verslagperiode waren als volgt:

Valutaposities ultimo verslagperiode

in duizenden euro's	31-12-2017		31-12-2016	
	MARKTWAARDE	%	MARKTWAARDE	%
Euro	670.010	50,7	587.229	48,6
Britse pond	365.747	27,6	350.313	29,0
Zwitserse frank	165.900	12,5	161.449	13,4
Zweedse kroon	57.462	4,3	56.644	4,7
Deense kroon	39.091	3,0	32.194	2,7
Noorse kroon	15.758	1,2	12.861	1,1
Amerikaanse dollar	9.451	0,7	5.841	0,5
Totaal	1.323.419	100,0	1.206.531	100,0

Concentratierisico

De beleggingen van het Fonds zijn gespreid over verschillende sectoren en ondernemingen en kennen een concentratie op de regio Europa.

Actief rendementsrisico (ten gevolge van uitsluiting)

In [paragraaf 1.11](#) is de tracking error opgenomen. De mate waarin het rendement van het Fonds afwijkt van de benchmark wordt weergegeven door de tracking error.

Kredietrisico

Er wordt een maximaal kredietrisico gelopen op het totaal van de vorderingen en liquide middelen. Het kredietrisico van ACTIAM Responsible Index Fund Equity Europe bedraagt ultimo verslagperiode € 6,5 miljoen (ultimo 2016: € 5,3 miljoen).

Tegenpartijrisico

Ultimo verslagperiode heeft het Fonds geen tegenpartijrisico uit hoofde van afgeleide financiële instrumenten.

Liquiditeitsrisico

Gedurende de verslagperiode hebben zich geen problemen voorgedaan met betrekking tot de verhandelbaarheid.

Uitbestedingsrisico

Uitbesteding van activiteiten brengt als risico met zich dat de wederpartij niet aan haar verplichtingen voldoet, ondanks gemaakte afspraken zoals deze zijn vastgelegd in contracten met uitbestedingsrelaties.

Ten behoeve van de uitvoering van het vermogensbeheer en werkzaamheden die verband houden met het beheer van het Fonds, maakt de beheerder gebruik van diensten van derden. De uitgangspunten van deze samenwerking zijn schriftelijk vastgelegd in overeenkomsten. In deze overeenkomsten zijn onder meer bepalingen opgenomen die waarborgen dat ACTIAM kan voldoen aan de eisen welke voortvloeien uit de Wft. Voorts zijn in de overeenkomsten bepalingen opgenomen met betrekking tot prestatienormen, onderlinge informatieverschaffing en de vergoeding. ACTIAM is te allen tijde bevoegd om de samenwerking te beëindigen en uitbestede taken uit te besteden aan andere bevoegde instellingen, dan wel zelf ter hand te nemen. De vergoeding voor uitbestede werkzaamheden komt volledig ten laste van ACTIAM.

ACTIAM heeft uitbestedingsprocedures geïmplementeerd die onder meer toezien op het monitoren van de uitbestede activiteiten. Het vermogensbeheer van het Fonds wordt niet uitbesteed. Het beleggingsbeleid, op basis waarvan het vermogensbeheer van het Fonds plaatsvindt, wordt altijd door de beheerder vastgesteld. Hieronder volgt een overzicht van de werkzaamheden waarvoor de beheerder opdracht aan derden heeft gegeven:

WERKZAAMHEDEN	DIENSTVERLENENDE INSTELLING
Uitvoering van administratie, rapportage en verslaglegging	BNP Paribas Securities Services SCA (met ingang van 1 juli 2017)
Uitvoering van het engagements- en stembeleid	GES International AB.

Bewaarnemingsrisico

ACTIAM heeft KAS Trust & Depositary Services B.V. aangesteld als bewaarder van het Fonds. De taken van de bewaarder zijn uiteengezet in het prospectus. De bewaarder heeft de bewaarneming van financiële instrumenten gedelegeerd aan KAS BANK N.V. Alle relevante cash- en effectenrekeningen worden waar mogelijk aangehouden bij KAS BANK N.V. De bewaarder is een 100% dochteronderneming van KAS BANK N.V. die onafhankelijk van KAS BANK N.V. opereert. Indien zich in de toekomst belangentegenstellingen zouden voordoen in het kader van de uitbesteding van de taken door de bewaarder dan zullen de beheerder en het Fonds hier onverwijld over worden geïnformeerd.

2.5 TOELICHTING OP DE BALANS

1 BELEGGINGEN

In EUR 1.000	01-01-2017 T/M 31-12-2017	01-01-2016 T/M 31-12-2016
Stand aan het begin van de periode	1.206.531	889.488
Aankopen	320.483	383.618
Verkopen	-294.946	-80.413
Gerealiseerde waardeveranderingen	16.787	-4.761
Niet-gerealiseerde waardeveranderingen	74.564	18.599
Stand ultimo periode	1.323.419	1.206.531

In de verslagperiode zijn er geen aan- en verkooptransacties uitgevoerd door gelieerde partijen. Securities lending (het uitlenen van effecten aan andere financiële instellingen tegen een vergoeding) is voor het Fonds niet toegestaan.

Toelichting waardering financiële instrumenten tegen reële waarde conform RJ 290.916

Voor alle financiële instrumenten die zich in de portefeuille van het Fonds bevinden is de reële waarde afgeleid van ter beurze genoteerde marktprijzen waarbij geldt dat sprake is van voldoende liquiditeit op de betreffende markt waar het financiële instrument verhandeld wordt.

Effectenportefeuille

Beleggingen per 31 december 2017

Valutaverdeling ACTIAM Responsible Index Fund Equity Europe

in duizenden euro's	31-12-2017		31-12-2016	
	MARKTWAARDE	%	MARKTWAARDE	%
Euro	670.010	50,7	587.229	48,6
Britse pond	365.747	27,6	350.313	29,0
Zwitserse frank	165.900	12,5	161.449	13,4
Zweedse kroon	57.462	4,3	56.644	4,7
Deense kroon	39.091	3,0	32.194	2,7
Noorse kroon	15.758	1,2	12.861	1,1
Amerikaanse dollar	9.451	0,7	5.841	0,5
Totaal	1.323.419	100,0	1.206.531	100,0

Landenverdeling ACTIAM Responsible Index Fund Equity Europe

In duizenden euro's	31-12-2017		31-12-2016	
	MARKTWAARDE	%	MARKTWAARDE	%
Verenigd Koninkrijk	308.907	23,3	292.696	24,2
Frankrijk	213.487	16,1	185.511	15,3
Duitsland	205.738	15,5	179.988	14,8
Zwitserland	182.534	13,8	173.377	14,4
Nederland	100.171	7,6	87.068	7,2
Spanje	65.457	4,9	59.546	4,9
Zweden	56.934	4,3	56.151	4,7
Italië	42.527	3,2	34.713	2,9
Denemarken	39.091	3,0	32.194	2,7
België	23.674	1,8	22.783	1,9
Finland	20.409	1,5	19.183	1,6
Noorwegen	15.758	1,2	12.861	1,1
Ierland	12.997	1,0	15.503	1,3
Verenigde Staten	8.747	0,7	9.607	0,8
Australië	6.727	0,5	5.929	0,5
Oostenrijk	5.454	0,4	4.286	0,4
Zuid-Afrika	3.818	0,3	3.157	0,3
Luxemburg	3.320	0,3	4.337	0,4
Portugal	2.798	0,2	2.894	0,2
Jersey	2.041	0,2	1.838	0,2
Chili	1.553	0,1	1.176	0,1
Mexico	1.277	0,1	1.162	0,1
Jordanië	-	-	571	-
Totaal	1.323.419	100,0	1.206.531	100,0

Sectorallocatie ACTIAM Responsible Index Fund Equity Europe

In duizenden euro's	31-12-2017		31-12-2016	
	MARKTWAARDE	%	MARKTWAARDE	%
Financiële conglomeraten	277.966	20,9	246.170	20,4
Niet-duurzame consumentengoederen	181.982	13,8	165.336	13,7
Kapitaalgoederen	172.636	13,0	155.413	12,9
Gezondheidszorg	161.243	12,2	154.149	12,8
Luxe consumentengoederen	140.516	10,6	131.627	10,9
Basisgoederen	110.521	8,4	99.343	8,2
Energie	97.461	7,4	93.121	7,7
Informatie Technologie	66.268	5,0	50.801	4,2
Telecommunicatiediensten	49.139	3,7	50.675	4,2
Nutsbedrijven	47.199	3,6	42.911	3,6
Onroerend goed	18.488	1,4	16.985	1,4
Totaal	1.323.419	100,0	1.206.531	100,0

Grootste vijf belangen per sector

in duizenden euro's	BEURSWAARDE	% VAN SECTOR
Financiële conglomeraten		
HSBC	29.103	10,5
Banco Santander Central Hispano	14.704	5,3
Allianz	14.269	5,1
BNP Paribas	11.612	4,2
ING Groep	9.793	3,5
Totaal	79.481	28,6
Niet-duurzame consumentengoederen		
Nestle	38.116	20,9
Unilever	23.665	13,0
Diageo	13.949	7,7
Anheuser-Busch	12.831	7,1
Reckitt Benckiser	9.724	5,3
Totaal	98.285	54,0
Kapitaalgoederen		
Siemens	15.090	8,7
Vinci	7.884	4,6
Schneider Electric	7.422	4,3
ABB	7.065	4,1
RELX	6.742	3,9
Totaal	44.203	25,6
Gezondheidszorg		
Novartis	25.931	16,1
Roche Holding -Genuss	24.529	15,2
Bayer	14.308	8,9
Novo Nordisk	13.856	8,6
Sanofi	13.513	8,4
Totaal	92.137	57,2
Luxe consumentengoederen		
Daimler	12.077	8,6
LVMH Moët Hennessy Louis Vuitton	11.770	8,4
Bayerische Motoren Werke	6.770	4,8
Adidas	5.577	4,0
Kering	5.333	3,8

in duizenden euro's	BEURSWAARDE	% VAN SECTOR
Totaal	41.527	29,6
Basisgoederen		
BASF	14.214	12,9
Glencore	9.715	8,8
Air Liquide	7.580	6,9
BHP Billiton	6.727	6,1
Linde	6.176	5,6
Totaal	44.412	40,3
Energie		
Royal Dutch Shell	39.145	40,2
BP	19.633	20,1
TOTAL	18.118	18,6
ENI	5.749	5,9
Statoil	3.322	3,4
Totaal	85.967	88,2
Informatie Technologie		
SAP	15.226	23,0
ASML	9.357	14,1
NXP Semiconductors	5.906	8,9
Amadeus	4.300	6,5
Infineon Technologies	4.222	6,4
Totaal	39.011	58,9
Telecommunicatiediensten		
Vodafone	12.046	24,5
Deutsche Telekom	8.174	16,6
Telefónica	6.034	12,3
Orange	4.719	9,6
BT Group	4.607	9,4
Totaal	35.580	72,4
Nutsbedrijven		
Enel	6.857	14,5
Iberdrola	6.073	12,9
National Grid	5.867	12,4
Engie	4.266	9,0
E.On	3.209	6,8
Totaal	26.272	55,6
Onroerend goed		
Unibail-Rodamco	3.405	18,4
Vonovia	3.329	18,0
Deutsche Wohnen	2.058	11,1
Land Securities	1.673	9,0
British Land	1.534	8,3
Totaal	11.999	64,8

2 VORDERINGEN

Onder vorderingen zijn opgenomen:

In EUR 1.000	31-12-2017	31-12-2016
Beleggingsactiviteiten		
Te vorderen dividend	1.110	1.100
Te vorderen dividend-/bronbelasting	4.057	3.312
Subtotaal vorderingen uit hoofde van beleggingsactiviteiten	5.167	4.412
Financieringsactiviteiten		
Te vorderen van participanten uit hoofde van uitgifte participaties	1.353	919
Subtotaal vorderingen uit hoofde van financieringsactiviteiten	1.353	919
Totaal	6.520	5.331

De bovenstaande vorderingen hebben doorgaans een looptijd korter dan één jaar. Vorderingen uit hoofde van te vorderen dividend-/bronbelasting kunnen een looptijd langer dan één jaar hebben, in het geval van het Fonds betreft het een bedrag van € 115 duizend (2016: € 143 duizend).

3 KORTLOPENDE SCHULDEN

Onder kortlopende schulden zijn opgenomen:

In EUR 1.000	31-12-2017	31-12-2016
Subtotaal schulden uit hoofde van beleggingsactiviteiten	-	-
Financieringsactiviteiten		
Schulden aan kredietinstellingen	1.419	2.448
Subtotaal schulden uit hoofde van financieringsactiviteiten	1.419	2.448
Totaal	1.419	2.448

De kortlopende schulden hebben een looptijd van minder dan één jaar.

Schulden aan kredietinstellingen

Financiering van beleggingen met vreemd vermogen is in beginsel niet toegestaan behalve wanneer bedragen nog zijn te ontvangen uit hoofde van dividenduitkeringen op (certificaten van) aandelen die behoren tot de beleggingsportefeuille van het Fonds.

4 FONDSVERMOGEN

Fondsvermogen

In EUR 1.000	01-01-2017 T/M 31-12-2017	01-01-2016 T/M 31-12-2016
Gestort kapitaal		
Stand per 1 januari	1.047.505	671.941
Uitgegeven participaties	279.509	365.988
Ingekochte participaties	-213.531	-78.772
Aanpassing vergelijkende cijfers:		
Overheveling van overige reserves (correctie beginstand)	-	78.521
Correctie ingekochte participaties	-	9.827
Stand ultimo periode	1.113.483	1.047.505
Overige reserves		
Stand per 1 januari	105.715	162.281
Toevoeging uit onverdeeld resultaat	16.313	31.782
Ingekochte participaties	-45.747	-
Aanpassing vergelijkende cijfers:		
Overheveling naar gestort kapitaal (correctie beginstand)	-	-78.521
Correctie ingekochte participaties	-	-9.827
Stand ultimo periode	76.281	105.715
Onverdeeld resultaat		
Stand per 1 januari	56.194	56.191
Toevoeging aan overige reserves	-16.313	-31.782
Uitgekeerd dividend	-39.881	-24.409
Resultaat over de verslagperiode	138.756	56.194
Stand ultimo periode	138.756	56.194
Totaal fondsvermogen	1.328.520	1.209.414

Het Fonds geeft één soort participaties uit. Deze participaties zijn genoteerd in euro's. Elke participatie vertegenwoordigt een nominale waarde van EUR 50.000. Participaties worden uitgegeven respectievelijk ingekocht tegen de door de Beheerder berekende intrinsieke waarde op het moment van uitgifte respectievelijk inkoop en tegen de in het prospectus vermelde condities en procedures. Deelname in het Fonds kan uitsluitend geschieden door gekwalificeerde beleggers in de zin van de Wft.

Verloopoverzicht aantal participaties

	01-01-2017 T/M 31-12-2017	01-01-2016 T/M 31-12-2016
Stand per 1 januari	19.365,63	14.345,41
Uitgegeven participaties	4.228,49	6.319,29
Ingekochte participaties	-3.844,90	-1.299,07
Stand ultimo periode	19.749,22	19.365,63

Meerjarenoverzicht

In EUR 1.000	31-12-2017	31-12-2016	31-12-2015	31-12-2014	31-12-2013
Intrinsieke waarde	1.328.520	1.209.414	890.413	635.626	502.395
Aantal uitstaande participaties	19.749,22	19.365,63	14.345,41	10.843,50	9.097,16
Dividend aandelen	47.019	41.341	25.466	21.304	24.844
Gerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen	16.787	-4.761	3.292	-126	-6.507
Niet-gerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen	74.564	18.599	27.507	20.361	58.499
In rekening gebrachte op- en afslagen	806	973	¹	¹	¹
Overige bedrijfsopbrengsten en -lasten	-420	42	-74	-165	-87
Totaal resultaat	138.756	56.194	56.191	41.374	76.749
Per participatie (in euro's)					
Intrinsieke waarde	67.269,49	62.451,60	62.069,52	58.618,17	55.225,53
Dividend ²	2.000,00	1.425,00	1.753,70	900,00	2.275,00
Per participatie (in euro's)					
Dividend aandelen	2,36	2,36	2,12	2,16	2,15
Gerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen	0,84	-0,27	0,27	-0,01	-0,56
Niet-gerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen	3,74	1,06	2,30	2,06	5,06
In rekening gebrachte op- en afslagen	0,04	0,06	¹	¹	¹
Overige bedrijfsopbrengsten en -lasten	-0,02	-	-0,01	-0,02	-0,01
Totaal resultaat per participatie	6,96	3,21	4,68	4,19	6,64

¹ De vergelijkende cijfers zijn niet herrekend voor de verslagjaren 2015, 2014 en 2013.

² Dit betreft het in het betreffende jaar uitgekeerde dividend over het voorafgaande jaar.

2.6 TOELICHTING OP DE WINST-EN-VERLIESREKENING

5 GEREALISEERDE WAARDEVERANDERINGEN VAN BELEGGINGEN

In overeenstemming met RJ 615.405a wordt hierna informatie verschaft met betrekking tot de gerealiseerde winsten en verliezen uit beleggingen per soort belegging, naar koers- en valutaresultaat.

Toelichting uitsplitsing koers- en valutaresultaten per soort belegging

In EUR 1.000	01-01-2017 T/M 31-12-2017	01-01-2016 T/M 31-12-2016
Aandelen - gerealiseerde koerswinsten	30.397	7.535
Aandelen - gerealiseerde koersverliezen	-10.571	-8.886
Aandelen - gerealiseerde valutawinsten	297	103
Aandelen - gerealiseerde valutaverliezen	-3.336	-3.513
Totaal	16.787	-4.761

6 NIET-GEREALISEERDE WAARDEVERANDERINGEN VAN BELEGGINGEN

In overeenstemming met RJ 615.405a wordt hierna informatie verschaft met betrekking tot de niet-gerealiseerde winsten en verliezen uit beleggingen per soort belegging, naar koers- en valutaresultaat.

Toelichting uitsplitsing koers- en valutaresultaten per soort belegging

In EUR 1.000	01-01-2017 T/M 31-12-2017	01-01-2016 T/M 31-12-2016
Aandelen - niet-gerealiseerde koerswinsten	131.310	108.859
Aandelen - niet-gerealiseerde koersverliezen	-29.839	-53.562
Aandelen - niet-gerealiseerde valutawinsten	72	3.377
Aandelen - niet-gerealiseerde valutaverliezen	-26.979	-40.075
Totaal	74.564	18.599

7 OVERIGE BEDRIJFSOPBRENGSTEN

Onder de overige bedrijfsopbrengsten worden verantwoord valutaresultaten op bankrekeningen, vorderingen en schulden in vreemde valuta alsmede overige bedrijfsopbrengsten.

De overige bedrijfsopbrengsten in 2016 bestonden uit incidentele opbrengsten verkregen als gevolg van het bezoeken van een aandeelhoudersvergadering van een bedrijf waarin wordt belegd.

In EUR 1.000	01-01-2017 T/M 31-12-2017	01-01-2016 T/M 31-12-2016
Koersverschillen op geldmiddelen	-	61
Overige bedrijfsopbrengsten	4	3
Totaal	4	64

8 OVERIGE BEDRIJFSLASTEN

Onder de overige bedrijfslasten worden verantwoord valutaresultaten op bankrekeningen, vorderingen en schulden in vreemde valuta alsmede rente op de rekening-courant.

In EUR 1.000	01-01-2017 T/M 31-12-2017	01-01-2016 T/M 31-12-2016
Koersverschillen op geldmiddelen	410	-
Rente rekening courant	14	22
Totaal	424	22

Lopende kosten factor

De lopende kosten factor (LKF) van een beleggingsfonds omvat alle kosten die in een jaar ten laste van het Fonds zijn gebracht, exclusief de kosten van beleggingstransacties en interestkosten. De lopende kosten factor wordt uitgedrukt in procenten van het gemiddelde fondsvermogen van het Fonds. Het gemiddelde fondsvermogen is berekend op basis van de frequentie van het afgeven van de intrinsieke waarde (NAV). De intrinsieke waarde wordt berekend op iedere dag waarop de effectenbeurs van Euronext Amsterdam N.V. voor de handel in Nederland geopend is. Alle afgegeven NAV's gedurende de verslagperiode worden opgeteld en gedeeld door het aantal afgegeven NAV's.

De hoogte van de fondskosten wordt afzonderlijk overeengekomen met individuele participanten. De Beheerder ontvangt van het Fonds geen beheervergoeding voor het door hem gevoerde beheer. De lopende kosten factor van het Fonds is derhalve nihil (2016: nihil).

Omloopfactor

De omloopfactor van de activa geeft een indicatie van de omloopsnelheid van de portefeuille van het Fonds. Op deze manier wordt inzicht gegeven in de mate waarin er actief beheer in de beleggingsportefeuille plaatsvindt. Met deze indicator wordt een indruk verkregen van de relatieve transactiekosten die gemoeid zijn met het portefeuillebeheer. Een eventuele negatieve omloopfactor geeft aan dat de dekking vanuit de op- en afslag hoger is dan de transactiekosten van het Fonds.

De omloopfactor wordt als volgt berekend:

$$[(\text{Totaal 1} - \text{Totaal 2}) / X] * 100$$

Totaal 1: het totaal bedrag aan effectentransacties (effectenaankopen + effectenverkopen)

Totaal 2: het totaal bedrag aan transacties (uitgiftes + inkopen) van deelnemingsrechten van de beleggingsinstelling

X: de gemiddelde intrinsieke waarde van de beleggingsinstelling. De gemiddelde intrinsieke waarde is berekend op basis van de frequentie van het afgeven van de intrinsieke waarde (NAV). De intrinsieke waarde wordt berekend op iedere dag waarop de effectenbeurs van Euronext Amsterdam N.V. voor de handel in Nederland geopend is. Alle afgegeven NAV's gedurende de verslagperiode worden opgeteld en gedeeld door het aantal afgegeven NAV's.

De omloopfactor over de verslagperiode bedraagt 5,81% (2016: 1,89%). De omloopfactor van 2016 wijkt af van de omloopfactor gepresenteerd in de toelichting op de jaarrekening 2016 (1,82%) als gevolg van de presentatiewijziging ten aanzien van de verwerking van de inkoop van eigen participaties. Voor meer details ten aanzien van de presentatiewijziging wordt verwezen naar [2.4 Toelichting - sectie Algemeen - Presentatiewijzigingen](#).

Kosten aan- en verkopen

Transactiekosten als gevolg van aan- en verkopen van beleggingen zijn onderdeel van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde waardeveranderingen. De totale transactiekosten bedragen in de verslagperiode € 827.888 (2016: € 868.210). De gepresenteerde transactiekosten 2016 zijn, als een gevolg van een beter inzicht, aangepast van € 832.565 naar € 868.210.

Personeel

Het Fonds heeft geen werknemers in dienst.

Accountantskosten

De Beheerder brengt een beheervergoeding in rekening bij de participanten. De honoraria van de accountantsorganisatie Ernst & Young Accountants LLP, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a BW, komen ten laste van de Beheerder. De Beheerder bekostigt de accountantskosten uit de beheervergoeding. Er komen geen accountantskosten direct ten laste van het Fonds. De accountantskosten bedragen € 7.500 exclusief BTW (2016: € 7.500). De accountantskosten hebben volledig betrekking op controlediensten ten behoeve van het jaarverslag.

Transacties gelieerde partijen

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen transacties worden verricht met aan ACTIAM gelieerde partijen. Het kan de volgende transactiesoorten betreffen: valutatransacties, bancaire diensten en bemiddelingsdiensten. Indien transacties worden verricht met gelieerde partijen zullen deze onder marktconforme voorwaarden plaatsvinden. Bij een transactie met een gelieerde partij buiten een gereguleerde markt, markt in financiële instrumenten of een andere geregelde, regelmatig functionerende, erkende open markt, zal in alle gevallen een onafhankelijke waardebeoordeling ten grondslag liggen aan de transactie. Ingevolge het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen (Bgf) worden de entiteiten die deel uitmaken van de groep van Anbang Insurance Group Co. Ltd., aangemerkt als gelieerde partijen met betrekking tot de Venootschap. Daarnaast kunnen effectentransacties worden uitgevoerd door gelieerde partijen. Deze effectentransacties met gelieerde partijen worden tegen marktconforme condities uitgevoerd. In de verslagperiode zijn er geen effectentransacties uitgevoerd door gelieerde partijen.

Softdollar-arrangementen en retourprovisies

Er kan gebruik worden gemaakt van softdollar-arrangementen. Deze arrangementen betreffen diensten en producten van financiële dienstverleners, die in het kader van de uitvoering van transacties in financiële instrumenten in deze beleggingsinstellingen aan vermogensbeheerders ter beschikking worden gesteld. Deze diensten en producten worden bekostigd uit de opbrengsten van transacties in financiële instrumenten.

In de verslagperiode was er geen sprake van retourprovisies en softdollar-arrangementen.

Uitbesteding werkzaamheden

Ten behoeve van de uitvoering van het vermogensbeheer van het Fonds maakt de Beheerder gebruik van diensten van derden. De uitgangspunten van deze samenwerking zijn schriftelijk vastgelegd in een overeenkomst. In deze overeenkomst zijn onder meer bepalingen opgenomen die waarborgen dat de Beheerder kan voldoen aan de eisen welke voortvloeien uit de Wft. Voorts zijn in de overeenkomst bepalingen opgenomen met betrekking tot prestatienormen, onderlinge informatieverschaffing en de vergoeding. De vergoeding voor uitbestede

werkzaamheden komt volledig ten laste van de Beheerder. Het beleggingsbeleid, op basis waarvan het vermogensbeheer van het Fonds plaatsvindt, wordt altijd door de Beheerder vastgesteld.

Hieronder volgt een overzicht van de werkzaamheden waarvoor de Beheerder opdracht aan derden heeft gegeven:

WERKZAAMHEDEN	DIENSTVERLENENDE INSTELLING
Uitvoering van administratie, rapportage en verslaglegging	BNP Paribas Securities Services SCA (met ingang van 1 juli 2017)
Uitvoering van het engagements- en stembeleid	GES International AB.

Gebeurtenissen na balansdatum

Na balansdatum hebben zich geen noemenswaardige gebeurtenissen voorgedaan welke invloed hebben op de jaarrekening 2017.

Verwerking van het resultaat

ACTIAM Responsible Index Fund Equity Europe heeft een uitdelingsverplichting van € 42.290.604. De Beheerder stelt derhalve voor om een dividend van € 2.300,- per participatie ten laste van het resultaat uit te keren en het resterende gedeelte van het resultaat over 2017 toe te voegen aan de overige reserves.

Utrecht, 7 maart 2018

Directie van ACTIAM N.V.

H. van Houwelingen

A.A. Gast

D.G. Keiller

3 Overige gegevens

3.1 BELANGEN DIRECTIE

Conform artikel 122 lid 2 Besluit gedragstoezicht financiële ondernemingen (Bgfo) geeft onderstaand overzicht het totale persoonlijke belang weer dat de leden van de directie van ACTIAM in een belegging van het Fonds per einde van de verslagperiode hebben gehad.

OMSCHRIJVING	GEMEENSCHAPPELIJK BELANG IN AANTALLEN 31-12-2017	GEMEENSCHAPPELIJK BELANG IN AANTALLEN 31-12-2016
ING Groep	1.246	1.276
NN Group	1.331	1.978

3.2 SAMENSTELLING DIRECTIE

De directie van ACTIAM bestaat geheel uit mannen en wijkt daarmee af van de evenwichtige verdeling zoals bedoeld in artikel 2:166 van het Burgerlijk Wetboek. Bij toekomstige wijzigingen van de samenstelling van de directie van ACTIAM zal bij de vacaturestelling en besluitvorming mede aandacht worden geschonken aan de desbetreffende wettelijke bepalingen.

3.3 WINSTBESTEMMINGSREGELING

Volgens artikel 19 van de voorwaarden voor beheer wordt de voor uitdeling beschikbare winst kosteloos herbelegd, onder inhouding van dividendbelasting. Op schriftelijk verzoek, uiterlijk binnen drie maanden na afloop van het boekjaar, kan in plaats van herbelegging uitbetaling plaatsvinden van ten hoogste eerder bedoeld bedrag.

3.4 **CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT**

Aan: de vergadering van participanten van ACTIAM Responsible Index Fund Equity Europe

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van ACTIAM Responsible Index Fund Equity Europe gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van ACTIAM Responsible Index Fund Equity Europe op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2017;
- de winst-en-verliesrekening over 2017;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van ACTIAM Responsible Index Fund Equity Europe zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het verslag van de beheerder;
- de overige gegevens;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De beheerder is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag van de beheerder en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN VOOR DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van de beheerder voor de jaarrekening

ACTIAM N.V. is als beheerder van de beleggingsentiteit is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is de beheerder verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de beheerder noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de beheerder afwegen of de beleggingsentiteit in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de beheerder de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de beheerder het voornemen heeft om de beleggingsentiteit te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De beheerder moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de beleggingsentiteit haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de beleggingsentiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de beheerder en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de beheerder gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de beleggingsentiteit haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een beleggingsentiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de beheerder onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Den Haag, 7 maart 2018

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. M.J. Knijnenburg RA

